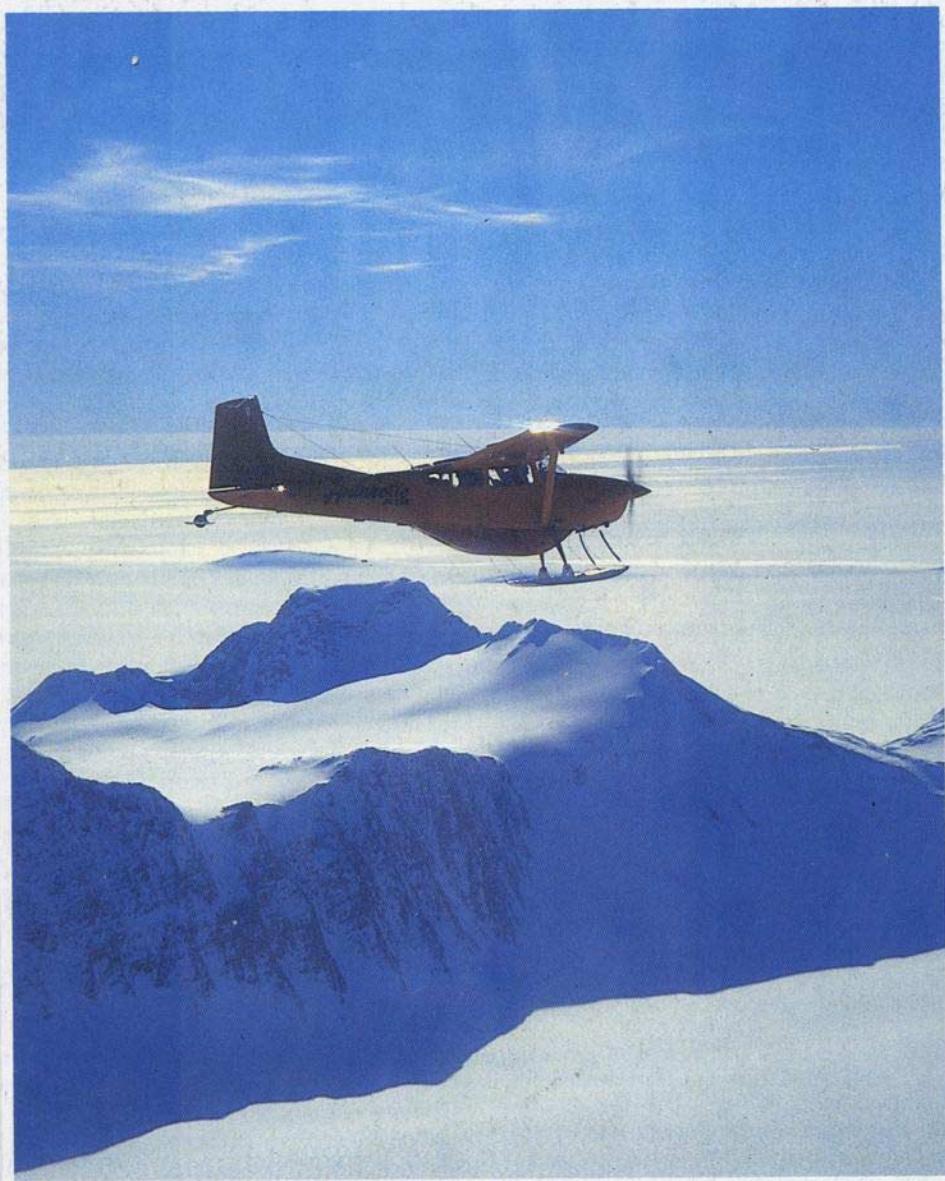

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 89

RUJAN
1997
9

Rujan 1997
September 1997

Broj 9
Number 9

Godište 89
Volume 89

SADRŽAJ

Stipe Božić: Hrvatska na Antarktici	241
Tomislav Baričević: Helikopter na Velikom Rujnu	245
Jasna Bingula: Lijepi, nepoznati Gorski kotar	247
Vesna Jurković: U šumskom carstvu Javorove kose	250
Alan Čaplar: Velebit i ja	251
Zaštita prirode	253
Vlado Božić: II. međunarodni kongres o umjetnom podzemlju	255
Planinarstvo u Herceg-Bosni	258
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	261
Vladimir Jagarić: Žumberačka kronika, VIII	262
Planinarstvo u tisku	263
In memoriam	265
Vijesti	266

Slika na naslovnici:
Let na Mount Vinson
Foto: Stipe Božić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Cesarca 5, tel i faks 01/272-752
UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić,
Tomislav Čanić, Alan Čaplar, Jakša Kopić, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel. i faks 01/448-774 (8-14 sati).
NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno.

GRAFIČKI UREDNIK: Senaid Serdarević Seno.

UNOS TEKSTA I KOMPJUTORSKA OBRADA: Naklada MD.

TISAK: Tiskara "Spiridon Brusina", vl. Danica i Ante Pelivan, Lomnica Donja, Velika Gorica.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1998. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka. Novi pretplatnici trebaju taj broj tražiti od izdavača (pismeno ili telefonski) ili mu poslati fotokopiju uplatnice.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na ovaj časopis ne plaća se osnovni porez na promet na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/-9201 od 16. 3. 1992.) i preporuča se kao neobvezno štivo u školama.

HRVATSKA NA ANTARKTICI

STIPE BOŽIĆ, Split

Hrvatska ima najviše vrhove svih sedam kontinenta. Nakon Mount Everesta u Aziji, Aconcague u Južnoj Americi, Mount McKinleya u Sjevernoj Americi, Kilimanjara u Africi, Mont Blanca u Europi, Kozciuska u Australiji, hrvatska "gojzerica" ostavila je trag i na najvišem vrhu Antarktike, 5140 metara visokom Mount Vinsonu. Što je još važnije, uspon na Vinson je izведен po dosad nedirnutoj 2500 metara južnoj stijeni, novim Hrvatsko-slovenskim smjerom. Popeo sam se zatim i na nekoliko neosvojenih vrhova, a jedan sam od njih nazvao Hrvatska.

Ekspediciju na Antarktiku, osim mene i snimatelja HRT-a Joška Bojića, činila su još trojica Slovenaca: Viktor Grošelj, Stane Klemenc i Rafko Vodišek. Grošelja čitatelji Hrvatskog planinara poznaju iz mojih ranijih putopisnih izvješća. Ovo mi je deseta ekspedicija s Vikijem. Od toga su sve, osim ove antarktičke, bile u Himalajama gdje smo se uspeli na najviše i ujedno najteže vrhove svijeta. Podsjetimo se! Godine 1979. popeo sam se na Mount Everest dotada neosvojenim zapadnim grebenom, što je nesumnjivo jedinstven svjetski rezultat, jer nakon gotovo 20 bezuspješnih pokušaja raznih ekspedicija taj zapadni greben Mont Everesta još uvijek ostaje "himalajski problem broj 1". Na vrhu Everesta bio sam još jednom, i to 1989. godine. Usponi na drugi i treći po visini vrh svijeta, K2 i Kangchenjungu, nisu također za zanemariti. Uz Manaslu i još dva uspjeha na Cho Oyu, Hrvatska sada u svojoj riznici ima pet "osamtišućnjaka".

LET DO ANTARKTIKE

3. siječnja iz Punta Arenas na jugu Čilea putujemo prema Antarktici. Vozi nas "Adventure Network International", tvrtka iz Velike Britanije koja je jedina sposobna da nekog doveze do podnožja gorja Ellsworth gdje se nalazi najviši vrh na Antarktici. Putovanje započinje temeljitim tovarenjem opreme u zrakoplov tipa "Herkules" koji može ponijeti 20 tona. Oprema naše pteročlane ekipe teška je "samo" pola tone, ali u zrakoplov tovarimo i gorivo što će nam trebati za let od Patriot Hillsa do gorja Ellsworth. K tome treba dodati opremu i hranu za pilota i mehaničara koji će nas

čekati u baznom logoru pod Mount Vinsonom.

"Herkules" nije napravljen za putničke letove niti ima prozora kroz koje bi se moglo gledati kamo se putuje, zato smo često odlazili u kokpit, gdje je uz dvojicu pilota i drugu dvojicu mehaničara bilo dovoljno mjesto za razgledavanje. Letjeli smo uzduž Magellanovog tjesnaca koji je otvorio portugalski moreplovac Ferdinand Magellan, prvi pronašavši taj prolaz iz Atlantskog u Tih ocean. Tjesnac se proteže između Ognjene zemlje na istoku i Magellanove zemlje na zapadu. Tisućljećima su prije Magellanova dolaska ovaj prostor naseljavala indijanska plemena Ona, Yamana, Araucana i Teheulchesa. Zanimljivo je da su u stvaranju Ognjene zemlje sudjelovali i Hrvati, uglavnom doseljenici s otoka Brača. Prednjačili su u potrazi za zlatom kojeg, kako kažu, još ima na Ognjenoj zemlji. Bračani su prije 102 godine na Ognjenoj zemlji osnovali grad Porvenir.

Gotovo cijeli prvi sat leta pratimo Ognjenu zemlju, koja se nastavlja sa svojim otočjem sve do Drakevog tjesnaca. Imenovan je po engleskom moreplovcu Francisu Drakeu koji je tuda prvi prošao 1578. godine. Zbog čudljivog mora, za većinu navigatora ovaj prolaz još uvijek predstavlja veliku opasnost. Sljedeća tri sata leta ništa se ne može vidjeti, osim mora. A onda vidimo otok Alexander iza kojeg se odmah ukazuje Antarktički poluotok koji čini 1800 kilometara dugačak lanac zaledenih planina.

Nakon mnogih pokušaja raznih istraživača, prvi je ugledao antarktičko kopno 1820. vođa ruske ekspedicije i kapetan ruske kraljevske mornarice Tadeus Bellingshausen. Početkom 20. stoljeća Antarktika je još uvijek bio nepoznat kontinent, a mnogi su istraživači maštali o dolasku na južni geografski pol. Prvi je Norvežanin Romuald Amundsen 1911. godine, uz pomoć pseće zaprege, s malom pteročlanom ekipom dosegao "dno zemlje". Mnogi se sjećaju kako je gotovo istovremeno iz drugog pravca prema južnom polu krenula mnogo glomaznija ekspedicija predvođena Amerikancem Robertom Scottom, ali je ona, obremenjena slabijom logistikom, stigla prekasno. Na južnom polu je našao norvešku zastavu koju je mjesec dana prije ostavio Amundsen. Na po-

Na vrhu Mount Vinsona

vratku je Scott, s još nekoliko sudrugova, podlegao antarktičkoj hladnoći i tragično skončao samo nekoliko sati hoda od spasonosnoga skladišta hrane i goriva.

"PRESJEDANJE" NA AERODROMU PATRIOT HILLS

Nakon šest sati leta piloti upozoravaju kako se približavamo gorju Ellsworth što se proteže u pro- dužetku Antarktičkog poluotoka. Trebalo je još jedan sat leta dok se nismo počeli spuštati prema zaravni Patriot Hills, koje je još južnije od gorja Ellsworth, a time i bliže Južnom polu, točnije, na 80 stupnjeva južne geografske širine i 81 stupanj zapadne geografske širine. Najviši antarktički gorski lanac otkrio je američki pilot Lincoln Ellsworth iz zraka. Ellsworth je bio pionir arktičko-antarktičkih letova, a organizirao je i vodio tri antarktičke ekspedicije.

Naš se "Herkules" bez velikih poteškoća spustio na prirodnu "pistu", koja je zapravo nepre- gledna ledena ravan blizu planina Patriot Hills. Puhao je lagan vjetar i bilo je strahovito hladno.

Oko iskrcavanja opreme svi smo se muški založili, računajući i pilote i mehaničare koji su s pomoću motornih saonica našu opremu vozili do pola sata udaljenog baznog logora tvrtke "Adventure Network International". Iako pod šatorima, ta baza na Antarktici ima sve što je potrebno za primanje zrakoplova, smještaj za pilote koji poslije voze pod Mount Vinson ili na Južni pol, zatim me- teorologa, radio operatora, kuhara i liječnika.

Svi sudionici u tom poslu odreda su vrlo is- kusni stručnjaci i ujedno avanturisti koji sudjeluju u mnogim sličnim akcijama širom svijeta. Piloti "Herkulesa" su na primjer letjeli nad Bosnom, dok su piloti manjih zrakoplova Twin Outer letjeli zaposleni u zabačenim krajevima arktičkog pod- ručja u Kanadi ili Rusiji. Svatko je vrhunski maj- stor svog posla, ali svejedno svi rade sve. Liječni- ca Ann Warden iz Zapadne Australije pere suđe, jednako kao što to rade piloti, kuhar ili meteo- rolog. Posao prevoza ljudi na Antarktiku izuzetno je opasan, a jedan uništeni zrakoplov tipa DC 9, 30 kilometara od Patriot Hillsa, upozorava na naj- veću opreznost.

Nevjerojatna je upornost u svih koji rade za "Adventure Network International" na Antarktici da nikakvog smeća ne ostane nakon odlaska s toga ledenog kontinenta. Cjelokupni čovjekov otpad, računajući i fekalije, treba odvesti natrag te An- tarktiku ostaviti čistu kakva je vijekovima bila. Otpad se odlaže u posebne kontejnere i vozi u Južnu Ameriku, a višak opreme i tehnike uskla- dišta se u velike pećine pod ledom u koje mogu stati čak i zrakoplovi "Twin Outer". Anne Ker- show, glavni menadžer ANI, kaže nam:

– Patriot Hills po našem povlačenju možemo iz zraka pronaći samo navigacijskim uređajima. Na ledu ostavljamo samo našu zastavu koja oz- načava ulaz u skladište pod ledom.

Naša oprema začas je bila utovarena u jedan "Twin Outer", s kojim odmah letimo prema gorju Ellsworth. Tek iz ovoga malog zrakoplova, koji leti znatno niže od Herkulesa, vidi se pravi antarktički krajobraz izbrzdan golemin lednjacima. Iznad njih su orijaški strmi vrhunci Transantarktičkog gorskog lanca kojem pripada i gorje Ellsworth. Tu je na stotine vrhova koji još nemaju imena niti se na njih itko penja. Golema divlja beživotna le- dena pustinja kojom samo vjetrovi gospodare... Konačno ugledasmo i Mount Vinson, najviši u nizu planinske skupine Sentinel. Strmine grebena koji su se rušili ispod tog vrhunca iz zrakoplova izgledaju stravično. Nakon jednog kruga oko planine pilot je usmjerio zrakoplov na ledenjak

Nimitz i sa začuđujućom lakoćom se spustio na djevičanski snijeg.

Vrijeme je bilo kao izmišljeno, nigdje povjetarca, a sunce nas miluje kao za lijepog dana na kakvom skijalištu. Piloti su ipak motore zrakoplova prekrili posebnim navlakama i brzo nam se pridružili u podizanju šatora i izradi logora. Pri tome su najviše pažnje posvetili nužniku, koji su zbog zaštite od vjetra obložili ledenim kockama što su ih izrađivali pilama za led. Iako su naši šatori, što nam ih je pribavila varaždinska tvrtka MEA, otporni na vjetar, zaštitili smo ih ledenim zidom. Na zid smo stavili "Končareve" sunčeve ćelije koje moraju puniti baterije za satelitski telefon što nam ga je za projekt "Sedam vrhova" ustupio naš HPT.

USPON NA VRH SEDMOG KONTINENTA

Siječanj je sredina ljeta na Antarktici. Vrijeme je tada najbolje, što znači da ne pušu snažni vjetrovi, a najvažnije je što sunce 24 sata sija, i dan i noć. Za penjanje je to dar božji jer penjač ne mora brinuti o konačištu ili bivaku. Gledajući vrh Mount Vinsona iz baznog logora, s visine od 2000 metara, izgledao nam je na dohvrat ruke, vrlo blizu, neka vrsta optičke varke zbog čistoga zraka. Ali nas više od 3000 metara dijeli od vrha. Dosadašnji penjači su slijedili ledenjak Browscomb do sedla između Mount Sheena i Mount Vinsona, kuda je trenutno vrlo opasan prolaz zbog visećih

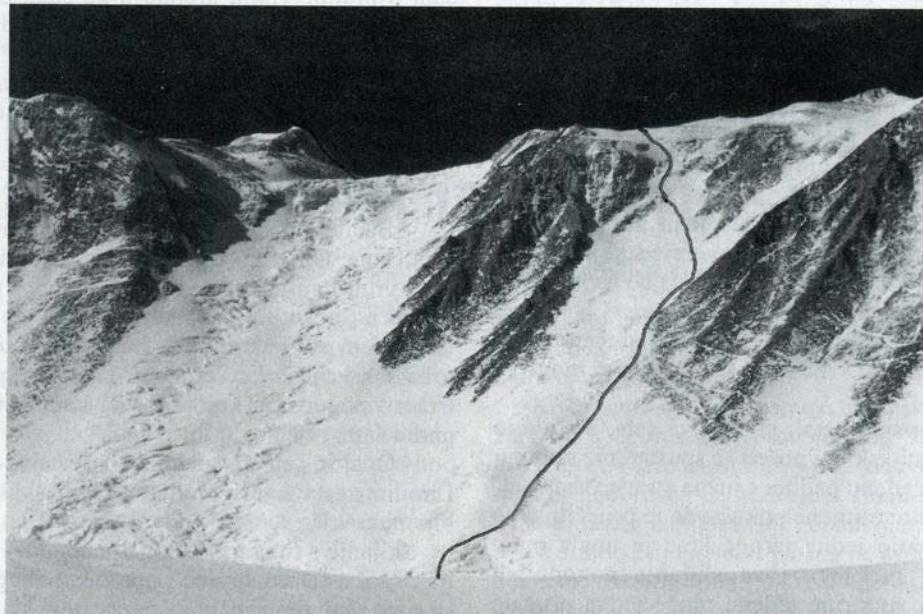
ledenjaka s obje strane.

— Najbolje je pokušati izravno se uspeti Južnom stijenom, i to prateći desni ledeni jezik koji vodi sve do Vinsonova ramena — predložim Vikiju.

— Slažem se, bit će to novi smjer na vrh.

Slijedili smo strm stijenovit greben penjući se glatkim ledenim padinama koje su se na nj naslanjale. Smjer uspona bio je gotovo idealan jer nas je greben štitio od možebitnih lavina. Nakon pet sati penjanja dosegli smo sredinu stijene, gdje smo našli male police u stjenovitom grebenu i na njima se odmorili. Sjeo se na naprtnjaču i brzo zaspao. Antarktičko sunce ugodno me grijalo s jedne strane, ali me brzo probudila hladnoća s druge strane koja je bila u sjeni. U ponoć smo, nakon deset sati penjanja, izašli na rame Planine, zaravan s koje se na ponoćnom antarktičkom suncu video vršni dio Mount Vinsona. Opet nakon kratkog sna, krećemo uzbrdo, sada još strmijom stijenom, prema vrhu koji je bio još samo 500 metara iznad nas. Konačno, nakon više od 15 sati penjanja dolazimo na položen ali vrlo oštar greben ukrašen snježnom stijenom. Sam vrh Vinsona uzdizao se dvadesetak metara iznad slikovitog grebena, a iza njega su se pokazali vrhovi Mount Tyreea, Gardnera i Sheena.

Vrijeme je bilo idealno, ni daška vjetra, niti oblačka na obzoru. Kakva sreća, mislio sam, jer bi u slabijim uvjetima, na ovoj visini iznad 5000

Prvenstveni hrvatsko-slovenski smjer na Mount Vinsonu

metara, na Antarktici bio pravi ledeni pakao. Učinili smo nekoliko zadnjih koraka prema vrhu. Gotovo je! – pomislih. Posljednji od najviših kontinentalnih vrhova pod mojim je nogama. I to kakav vrh! Koliko pogled seže, djevičanski bijeli vrhovi antarktičkog gorja Ellsworth.

Zrak je kristalno čist kao nigdje do sada. S desne strane prema sjeveru vidim ledeni tok lednjaka Rutherford površine 40 000 četvornih kilometara, koji prema moru nosi 20 kubičnih kilometara leda krećući se pritom brzinom od 400 metara na godinu ili malo više od jednog metra na dan. To je najdeblja i najveća gibajuća ledena ploča na svijetu. Prema jugu, sve do Patriot Hillsa, vidi se lanac Transantarktičkog gorja, a na njegove zapadne bokove naslanja se kao more nepregledna ledena ploča mjestimice debela 3000 metara. Na obzoru toga ledenoga mora primjećujem zakrivljenost zemlje. Pogled s 5145 metara visokog vrha Mount Vinsona najljepši je od svih što sam do sada vido.

Iako nisam na vrhu sam, osjećam jezovitu osamljenost i snagu prirode. S druge strane, brzina kojom smo uspon izveli, samo 15 sati penjanja, bila je fascinantna. To je u meni istovremeno izazvalo osjećaj snage i radost pobjede, a vrhunac tog osjećaja bio je u trenutku zabijanja hrvatske zastave na sam vrh. Povjetarac koji se niotkud stvorio i kao prividenje raširio hrvatsku zastavu, podsjećao me na svu simboliku toga čina, svega što sam u ovih pet posljednjih godina proživio sa svojim sunarodnjacima, gnjev, tugu zbog rata i, na kraju, veselje zbog naše toliko željene pobjede i slobode. Iako daleko od Hrvatske, vjerujem da se dalje i ne može, svejedno sam osjećao kao da to radim uime svih, a naročito onih koji će ove riječi pročitati ili vidjeti filmski zapis s ovoga samotnog visa.

Razumije se da su se uspjehu na svoj način veselili i moji prijatelji iz Slovenije s kojima sam, a naročito s Vikijem Grošljom, stajao na najvišim i najopasnijim vrhuncima svijeta.

– Ovo je fantastično – rekao je ushićeno Viki, misleći na lijepo vrijeme o kojem nismo mogli ni sanjati.

Na vrhu smo ostali skoro dva sata, a onda je Viki pričvrstio skije i počeo se spuštati niz strminu i opasno zaledenu padinu s južne strane vrha. Najstrmije dijelove stijene pokušavao je prijeći kako bi se dohvatio jedne jaruge koja je imala malo deblji sloj mekšega i za skijanje pogodnijeg snijega, ali su strme ledene ploče jedva pružale priliku za usjecanje oštih čeličnih rubnika.

U jednom sam trenu se prestrašio za nj, ali se on na sreću nekako dokopao spasonosne jaruge, kojom je zatim lako odskijao do blagih padina što vode do sedla između Vinsona i Sheena.

– Bravo momci! Vi ste najbrža i najuspješnija grupa koju sam ja ovamo doveo. Ostali su trebali u prosjeku po osam dana, a vi ste to obavili za manje od 24 sata. Čestitam! – rekao mi je Steve King, koji je odnekud izvukao bocu šampanjca.

Steve King i snimatelj Joško Bojić pripremili su nam slavljeničku večeru, iako bi zbog sunca koje ovdje ne zalaže svaki objed bolje bilo nazvati ručkom. Spavanje se može započeti u bilo koje doba polarnog dana. Nakon silaska s Mount Vinsona neprekidno sam spavao 15 sati. Probudio me ugodan zvuk lepršanja hrvatske zastave na štapu pored šatora. Po izlasku iz šatora primijetio sam da nema slovenske zastave na štapu pored njihovog šatora.

– Skinuli smo je jer nam je previše lepršala – odgovori Viki skrušeno na moje pitanje.

Gotovo sam puknuo od smijeha, a prijateljima je, kad su shvatili što su uradili, bilo malo neugodno.

KAKO JE ANTARKTIKA DOBILA VRH HRVATSKU

Vrijeme nad gorjem Ellsworth još je uvijek bilo odlično, pa smo odlučili da se popnemo na nekoliko obližnjih još neosvojenih vrhova. Na prvi od njih sam u pratnji Vikija krenuo u 22 sata. Sunce se upravo okrenulo prema jugozapadu i obasjavalo greben kojim smo se penjali. Nakon tri sata penjanja našli smo se na oštrom 3150 metara visokom vrhu s kojeg se odlično vidjelo cijelo područje južno od Vinsona.

– Kako ćemo ga nazvati? – pita me Viki.

– Zna se – odvraćam u šali.

– Bacit ćemo kocku, pa tko dobije ima pravo birati ime. Onaj tko izgubi, može dati naziv drugom vrhu koji nakon ovoga osvojimo – predlaže mi Viki.

Složim se, nakon čega on uzme kamenčić s vrha i sakrije šake iza leđa. Kad ih ispruži, ja trebam pogoditi u kojoj je šaci kamenčić. I pogodio sam.

– Ovaj se vrh od sada zove Hrvatska – rečem. Izvadim zastavu, privežem je na skijaški štap i zabiljem na vrh.

Skijanje s toga vrha bio je neponovljiv doživljaj, spoj estetike, brzine i opasnosti zbog velikih strmina, jednom riječju avanturistički slag. Okretanje na strminama s 50 stupnjeva nagiba nije ni-

malo lako, ali su rubnici skija slušali svaku zapovijed naših koljena, koja su opet kao amortizeri upijala mnogobrojne neravnine padine. Spoznaja kako sam u tom trenu jedan od najpovlaštenijih ljudi na svijetu, jer imam priliku i potrebnu vještini da se skijam vrletnim strminama Transantarktičkog gorja, bila je poticaj za dotad neslućene užitke, a vijuganje je zbog toga bilo još savršenije.

Deset dana nakon dolaska u bazni logor vrijeme se počinje pogoršavati, pojavljuju se visoki oblaci cirostratusi, što je znak frontalnog vremenskog poremećaja. Vjetar se stalno pojačava i ubrzano upoznajemo pravu Antarktiku. Temperatura se spušta na minus 45 stupnjeva, pa iz šatora izlazimo samo u najvećoj nuždi. S pomoću kratkovlagnog primopredajnika doznajemo iz baze u Patriot Hillsu od meteorologa kako se iz satelitskih slika može vidjeti sporo napredovanje toga vremenskog poremećaja, koji može potrajati tjednima. Što je najgore, na led u Patriot Hillsu pada snijeg na koji "Herkules" ne može sletjeti. Istovremeno je baza u magli gustih oblaka, pa se u tim okolnostima naš pilot ne usuđuje poletjeti.

Nakon četiri dana čekanja, vrijeme se, na sreću, počelo popravljati, pa je pilot najavio skori polazak. Nad Patriot Hillsom se također počelo bistriti, doznajemo radio vezom, što je bio znak za užurbano raspremanje logora i tovarenja opreme u zrakoplov. Steve King, jedan od najboljih pilota za polarne krajeve, vješto je uzdigao svoj "Twin Outer" i domalo smo letjeli uzduž gorskog lanca prema Patriot Hillsu. Slijetanje na snijeg pored baze Patriot Hillsa za Steva je rutinski po-

sao. Začas smo se po slijetanju zaustavili, nakon čega nas je Steve zrakoplovom dovezao do samog šatora u kojem je bila kuhinja.

"Dobro došla Hrvatska ekspedicija – Čestitamo!" pisalo je na transparentu u šotoru, koji je osim kuhinje imao stolove i stolice. Opet smo pili šampanjac, kojim nas je častila posada baze Patriot Hillsa. Za ručkom doznajemo kako odavde ne možemo dok ne puhe jak vjetar koji će odnijeti snijeg s leda. Nitko se zbog toga ne ubuduje, vjerojatno zato što to ništa ne pomaže. U međuvremenu pratimo napredovanje Borge Olse na, Norvežanina koji se sam upustio u priječenje Antarktike. Krenuo je iz postaje Shackleton na obali Weddelovog mora prema zaljevu MacMurdo, koji se nalazi na suprotnoj strani Antarktike. Norvežanin se na tom 3700 kilometara dugom putu uglavnom koristi snagom vjetra i uz pomoć posebnog jedra na sanjkama prelazi i do 250 kilometara dnevno.

Našoj čaroliji na Antarktici približava se kraj. Vjetar se pojačava i počinje mesti snijeg s ledenih prostranstava i nakon 24 sata "pista" je čista. Ostajemo još samo toliko da se vjetar malo smiri za nesmetano slijetanje "Herkulesa". Dana 25. siječnja 1997. vjetar je utihnuo, a iz Punta Arenas doletio je "Herkules", naša jedina veza sa civilizacijom.

Naziv Antarktika, kao sedmi kontinent, ženskog je roda, za razliku od Arktika koji je imenica muškog roda.

Vidi reportazu o vrhu Croatia na str. 256 i 257.

HELIKOPTER NA VELIKOM RUJNU – REDOVITOST ILI IZUZETNOST?

TOMISLAV BARIČEVIĆ, Sukošan

Prošle se godine na blagdan Velike Gospe na Velikom Rujnu po prvi puta prizemljio helikopter HV s posebnim uzvanicima župnika starigradskoga gospodina Mije Stjepića. Držeći takav način "hoda" izuzetnošću, svi mi planinari nekako smo preko toga prešli nadajući se da će i ubuduće hod do V. Rujna biti kao i prije – sa štapom u ruci i torbom na leđima, preko Vaganca ili Došenovih njiva ili Ledenika ili Stražbenice...

Budući da se i ove godine ponavlja isti način s helikopterom, pod dojmom smo ne više izuzetnosti već redovitosti takvog "hoda" Gosi na V.

Rujno, što neki tumače promjenom vremena, novih odnosa crkvenih i državnih struktura ili rezultatom demokracije itd.

Kako sam bio godinama velebitski župnik i zajedno s dobromanjernim ljudima Starigrada – Paklenice, i šire, nešto činio na očuvanju i promidžbi hodočašća na V. Rujno, smatram se i pozvanim javno iznijeti svoje razmišljanje.

V. Rujno i njegova V. Gospa je, koliko je meni poznato, izuzetno marijansko hodočasničko mjesto u cijeloj Hrvatskoj. Od kuda god čovjek krene, a ima više putova, do V. Rujna treba se uspinjati

najmanje tri sata hoda. Ljudi su stizali godinama, i onih posljednjih godina pred Domovinski rat sve više pristizali neovisno o hodu i uspinjanju. Uoči blagdana i na sam blagdan V. Gospe hodočasnici bi se pred crkvom rado družili, molili i pjevali. Rujno je bila prigoda godišnjeg susreta planinara iz Zagreba, Gospića, Zadra, Pleternice, Senja, Našica itd. Svi su bili zajedno i svi jednaki – s naprtnjačom na leđima i sa štapom u ruci. Oni su hodom do V. Rujna i svojim boravkom na njemu zapažali sve ono što V. Rujno čini iz blizine – medvjeda i mrava, puha i poskoka, izvore i ponore, stado i pastire, sikavce i skakavce kao i ono što V. Rujno tvori iz okolice – stamenost Bojinca, blagost Rujanske kose, uznotinost brda Višerujna i V. Golića... Uz ovo, vlastitost V. Rujna bio je i onaj bosonogi hodočasnik pred kojim si stajao s dubokim uvažavanjem i poštivanjem.

Ukratko, kada ne bi bilo ovakve duhovne oaze na području Crkve u Hrvatskoj, izmislice bi je duše onih koji molitvu i duhovnost vezuju sa znojem, hodom, uspinjanjem i koji Boga pronalaze u druženju s drugima.

Stoga ići V. Gosi na V. Rujno helikopterom pokazatelj je koliko čovjek može biti bez sluha za prostor na kojem se nalazi i u kakvim sve tminama lažnoga autoriteta može držati samoga sebe. Način takvoga "hoda" smatram izravnim udarom na V. Rujno i sve ono što ono u sebi jest. Tko daje nekome pravo da na takav način decentriru ne samo stijene, sikavce i poskoke već i samu V.

Gospu, a sebe stavlja u središte (hodo)čašća?

Molitva je uvijek, a u Velebitu samo i isključivo, puno širi pojam od puke rječitosti. Uz privigibanje, vapaje i uzdizanje pogleda za visinama, ona je redovito dohranjivana sa znojem, bez čega riječi i od najvišeg autoriteta ne pokreću.

Uz ovo podrtavam da unajmljeni helikopter za crkveni Blagdan od vojnih tj. državnih vlasti ne gledam kao na plod demokracije, već slabosti određenih ljudi koji su se našli na jednoj i drugoj strani. Spregu pojedinaca sa strane Crkve i Države tumačim kao osobno propinjanje i podupiranje koje je štetno i za jednu i za drugu stranu. Smatram da bi bila puno učinkovitija suradnja da je, na posredništvo župnika onu staricu koja je pred nekoliko dana ozlijedila glavu u Velebitu, helikopter prebacio do nužne medicinske zaštite. Međutim, staricu su vodili tj. nosili planinari.

Tiho se nadam da će ovakav način "hoda" biti pribrojen ljudskoj slabosti, što će ostati kao izuzetnost, i da će opet ljudi nastaviti svoj hod na V. Rujno u svojoj redovitosti – sa štapom u ruci i torbom na leđima.

Autor, Tomislav Baričević (1953), planinar po rođenju, a svećenik po osobnom opredjeljenju. Bibliju čita u prirodi i prirodu otkriva u Bibliji. Vršio dužnost župnika starigradsko-pakleničkog od 1978-1993, a sada je na službi župnika u Sukošanu. Planinari ga vrlo dobro poznaju jer je za vrijeme domovinskog rata, kao starigradski župnik, posjećivao i pomagao Planinsku satniju "Velebit", čiji su pripadnici, planinari, branili crtu bojišnice na velebitskim vrhovima.

LIJEPI, NEPOZNATI GORSKI KOTAR

Druga dionica Goranskog planinarskog puta

JASNA BINGULA, Zagreb

U broju 5/96 Hrvatskog planinara opisala sam prvu dionicu GPP-a. Njezin kraj je na izvoru Kupe, a tu ujedno počinje druga dionica. Za njezin obilazak treba 30 sati. Mogli bismo je podijeliti na lakši, pristupačniji i pitomiji dio, koji nas vodi naizmjence kroz šumske i naseljene predjele, najvećim dijelom s prekrasnim vidicima. Taj dio trase zapravo vodi usporedno s asfaltnom cestom, što iz Gerova ide za Tršće, Čabar, Prezid i Milanov Vrh. Druga je polovina teže pristupačnija jer vodi kroz stare nepregledne šume bukve, jеле i smreke, unutar kojih nailazimo na livade, koje svakoga oduševe svojom iznenadnošću i pitomošću. Na nekim od njih su lijepo uređeni objekti Šumarije (na Milanovom Vruhu, Paravićevoj mizi, Javoru i Lisini). Na Čabarskoj Polici su ruševine planinarskih domova ("Guido Rey" izgrađen između dva svjetska rata i "Ivan Duiz" izgrađen 1949.), na Škurini ostaci života vidljivi po ruševinama bunara, dok se Jelenja draga djelomično uređuje za uzgoj hrane za divljač. Tek su nam Guslica, Snježnik i Risnjak kao planinarske mete poznati, a to je već sam kraj druge dionice GPP-a.

Od izvora Kupe se vrlo oštro treba uspeti iznad samog izvora i tako ga stazicom zaobići, a onda se ponovo spustili do Kupe. Iako je izvor vrlo blizu, Kupa je tu već široka i brza. Uz nju vodi kolski put kroz uglavnom napuštene zaseoke Gornji, Srednji i Donji Kupari. U D. Kuparima se odvajamo od Kupe i počinje uspon u zaselak Podgrič. Dalje po markiranom putu, koji siječe zavoje šumske ceste, do sela Hrib Skednari. Usput se otvaraju vidici na suprotnu stranu Kupe gdje se vide crkvica i kuće sela Razloge, iz kojeg se najlakše pristupa izvoru Kupe. Hrib Skednari su smješteni ispod brda Pinterice (800 m) po kojem je KT-14 i dobila ime. Na prelijepom je mjestu, s vidicima na Horvatsku i Osilnicu na utoku Čabranke u Kupu, na Risnjak, Snježnik, Guslicu i Jelenc, na Svetu goru, brdo s crkvicom i relejom, a preko kojeg nas put dalje vodi. Tu je moguće noći u gostionici u kojoj je i žig. Selu Hrib Skednari može se prići i po markiranom putu iz Gerova (autobus).

Iz Hrib Skednara silazimo na asfaltnu cestu Gerovo-Zamost, a onda se uspinjemo na Svetu

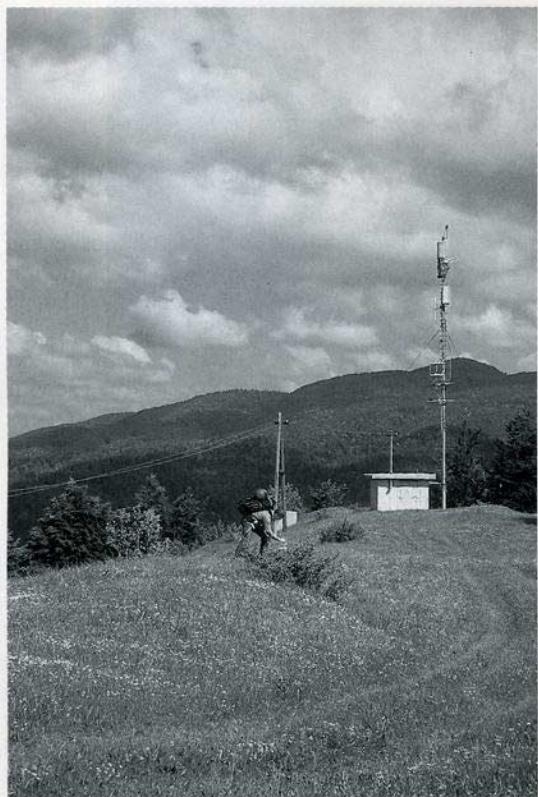
goru na kojoj je hodočasnička crkvica posvećena Maloj Gospi. Tu je ureden vidikovac na dolinu Čabranke i Kupe, sela Osilnicu i Horvatsku, te brda Kostelc, Dimovac i Borovsku goru.

Nakon dva sata hoda kroz šumu dolazimo do vidikovca u blizini Kraljevog Vrha, s kojeg se vidi selo Sokoli sa Sokolskom stjenom i dio serpentine kojima se autom može stići iz Gerova preko Smrečja u Tršće. Zaselak Kraljev Vrh (950 m) je KT-15 GPP-a. Tu je raskrižje. Po asfaltnoj cesti možete za pola sata preko Tršća stići u Frbežare (planinarski dom HPD "Kamanjak" iz Rijeke), a odatle se uspeti na brdo Rudnik (KT-16; 1052 m) ili iz Kraljevog Vrha preko Vrhovaca i Loknara stići u Čabar i otići na Izvor Čabranke (KT-17).

S uspona po građenim serpentinama, iznad izvora, pružaju se lijepi vidici na Čabar i dolinu

Selo Kranjci

Kozji vrh

Čabranke. Preko livade Križeva draga i kroz šumu izbija se na Tatinsku dragu (KT-18), kroz koju vodi asfaltna cesta od Parga za Prezid. Žig je u bivšoj gostonici u Goračima, 1 km prema Prezidu.

Put se dalje pomalo uspinje preko livada u selo Kozji Vrh, presiječe asfaltnu cestu (žig u gostonici uz tu cestu) i dalje nastavlja kraj crkvice Majke Božje od sedam žalosti do repetitora na Kozjem vrhu (927 m; KT-19). Vidici su sve ljepši kako se uspinjemo po hrptu. Ispred nas je Prezid, a iznad njega brdo Vražji vrtec, sljedeći cilj našeg kretanja.

S Kozjeg se vrha spuštamo u selo Zbitke, prolazimo kraj česme koja je dio starog prezidanskog vodovoda iz 1911. te se uspinjemo na brdo Vražji vrtec (904 m; KT-20). Nalazi se iznad graničnog prijelaza Babno polje za Sloveniju. S njega pogled seže sve do Snežnika.

Pomalo se spuštamo u Prezid uživajući u vidicima na gradić, na Kozji vrh koji prepoznajemo po releju, a na brdu sa suprotne strane Prezida opažamo zaselak Kranjci kroz koji ćemo uskoro proći na putu za Milanov vrh. U gostonici kraj groblja je žig KT-20. Prolazimo kraj zgrade Šu-

marije i kod pilane u zaseoku Mlake počinjemo uspon do zaseoka Kranjci s kapelicom. Nastavak puta vodi po šumskoj cesti kroz prelijepu šume jele i smreke do Milanovog vrha (KT-21). To su livade (1011 m) s objektima Šumarije i spomen-kosturnicom umrlima u obližnjem logoru za talijanske okupacije. Želimo li ovdje prekinuti hodanje, s Milanovog vrha možemo asfaltnom cestom (5 km) stići u Kozji Vrh.

S Milanovog vrha trasa vodi prvo asfaltnom cestom oko 2 km kroz šumu, a onda šumskom cestom kraj izvora Jarmovac do šumarske kuće na Paravićevu mizi (1132 m; KT-22). Tu je moguće noći u planinarskom skloništu (potrebna je vreća za spavanje).

Dalje vodi označeni put tik po granici sa Slovenijom i zato se treba pažljivo kretati po oznakama. Prolazimo kraj ruševina crkvice i spomenika (avionsko krilo) poginulom pilotu, do Jelenje drage. Dio drage su livade, a dio obrađene površine na kojima Šumarija Prezid uzgaja hranu za divljač (lovački turizam). Dalje se ide šumskom cestom, pa vlakom po samoj granici sve do Čabarske Police (1225 m; KT-23). Tu se nekada planinarilo i skijalo, na što upućuju ruševine dviju zgrada, bivših planinarskih kuća. Sada je to neupoštena livada (upravo ju je pretrčavala srna!). Udarite žig u svoj dnevnik, pa krenite do lugarnice na Javoru. Napuštena je, ali u dobrom stanju, tako da se u njoj može prenoći u vreći za spavanje. Po šumskoj se cesti nakon 3 km stiže na sljedeću kontrolnu točku. To je livada Šverda (1200 m; KT-24). Na njoj su dvije barake u vrlo lošem stanju, ali se u jednoj može bivakirati.

Od Šverde se šumskim putom, a onda šumskom cestom stiže do livade Lisina. To je prelijepo mjesto, na kojem je Šumarija Prezid izgradila kućicu za lovce. Okružena je brdima Gornji Medvejci (1481 m), Bačva (1454 m) i Bukova gora (1431 m). Nastavljamo šumskim putem do livade Škurina, koja se proteže između brda G. Medvejci i Jelenc. Ako se tu osvrnemo, ugledat ćemo Snežnik u Sloveniji. Krećemo se zapravo između Snježnika i Snežnika i upravo tuda vodi trasa našeg puta, sve do Čabarske Police, gdje prelazi na Klansku Policu u Sloveniji. Uskoro se odvaja markacija za G. Medvejce i 1 km dalje za Jelenc.

Uspinjemo se četrdesetak minuta na stjenoviti vrh Jelenca (1442 m; KT-25), s kojeg su prekrasni vidici na okolna brda Planinu, Guslicu, Snježnik, Risnjak, Snežnik, Obroč, Crni vrh, Klek, Fratar te na G. i D. Medvejce. Silazimo s vrha istim putem

do odvojka za Guslicu.

Na vrhu Guslice (1490 m; KT-26) su napušteni vojni objekti. Vidici su slični kao što će biti sa Snježnikom i Risnjakom. Ipak je Guslica posebna jer na njoj cvatu alpski encijan i mak.

S Guslice se lako preko Međuvrha dolazi na Snježnik (1506 m; KT-27), gdje se može prenoći.

Sa Snježnika se grebenskim putem spuštamo na Rimsku cestu, ali je ubrzo napuštamo i skrećemo do šumske ceste u području Cajtige i odatle se uspinjemo prvo do planinarskog doma na Risnjaku, a zatim na sam vrh (1528 m; KT-28). Zanimljivo je znati da se sa svih vrhova, od Jelenca do Risnjaka, prema istoku vide preko livada Lividraga i Šegina, mjesta na kojima smo bili kada smo počeli drugu dionicu GPP-a, a to su crkvica u Hrib Skednarima, Sveta gora s tornjem crkvice, selo Kraljev Vrh, kao i niz mjesta uz cestu Crni Lug-Prezid.

S Risnjaka GPP vodi prema Tuhobiću (a to je već treća dionica) preko Medvjedić vrata putem kojim se rijetko silazi, a sigurno je zanimljiviji od ostalih silazaka. Vodi kroz dolinu Suhu Rečinu do asfaltne ceste koja od Crnog Luga preko Mrzlih Vodica ide do Gornjeg Jelenja. Nakon nekog vremena ta se cesta napušta i šumskim se putem stiže na glavnu cestu Zagreb-Rijeka u blizini G. Jelenja. Prijedemo li je, možemo markiranim putem na Tuhobić ili do Doma izviđača u dolini Lepenica ispod Tuhobića (dovle 20 min). Tu se može prenoći (otvoren je vikendom).

Druga je dionica GPP bila otvorena još 1990. godine. Trasirali su je i markirali kroz najljepše predjele Gorske kotarske gosp. Ivo Majnarić i gđa. Olga Ladavac. Tada je HPD "Zagreb-Matica" izdalo i planinarski dnevnik.

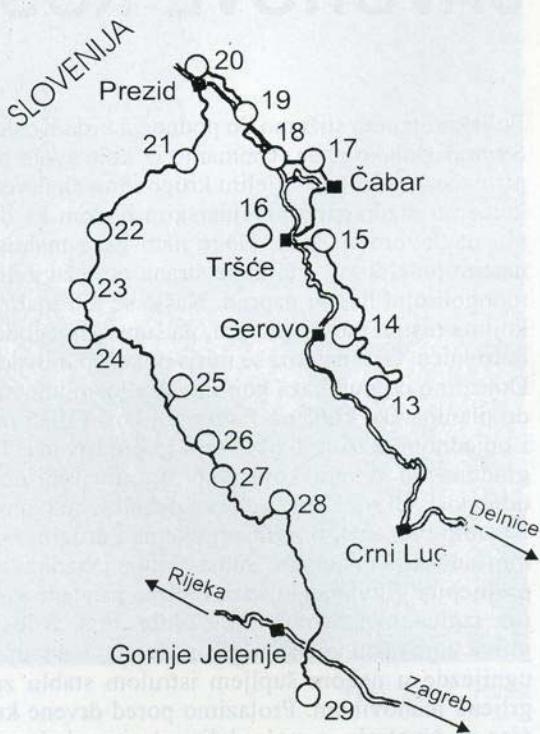

Komisija za održavanje planinarskih puteva HPD "Zagreb-Matica" prošle je godine obnovila I. dionicu GPP-a, a sada obnavlja II. dionicu. Obnavljaju se markacije, postavljaju putokazi i ploče od izvora Kupe preko Pinterice, Kraljevog vrha, izvora Čabranki, Tatinske drage, Vražeg vrta, Milanovog vrha, Paravićeve mize, Čabarske Police, Šverde do vrha Jelenc. Guslica, Snježnik i Risnjak nisu kritične jer su to KT i nekih drugih puteva.

Dio trase između Čabarske Police i Paravićeve mize našao se u Sloveniji. Markirali smo novi put po našem teritoriju, ali on vodi tik uz granicu i zato se na tom dijelu treba pažljivo kretati po markacijama. Premjestili smo tuljac sa žigom s Klanske Police (Slovenija) na Čabransku Policu. Žig KT-16 Rudnik nalazi se u gospodarstvu Brvnara u Frbežarima, a ne u pansionu Mima u Tršću, jer je taj pansion zatvoren.

Noćenje je moguće u selu Hrib Skednari u gospodarstvu

GORANSKI PLANINARSKI PUT (2. DIONICA)

Osnivač: HPD "Zagreb-Matica", 1990.

Matije Malnara, gdje se može dobiti i hrana. Tu je žig KT-14 Pinterica. Selo je 3 sata hoda od izvora Kupe ili 1 sat od Gerova (autobus). Sljedeće noćenje je u domu u Frbežarima (HPD "Kamenjak", Rijeka; najaviti se ut. i pet. 18-20h, tel. 051/331-212 ili u kući Mirjane Jurković, Tršće, Srednja draga 11, tel. 051/824-201). Bivakirati se može u skloništu na Paravićevoj mizi, u zgradbi Šumarije na Javoru (10 min od Čabarske Police) ili u brvnari na Šverdi. Na području Šumarije Prezid postoji niz lijepo uredenih šumarskih kuća koje su zatvorene, a iznajmljuju se lovecima. To su kuće na Milanovom vrhu, Paravićevoj mizi i Lisini. Noćiti se u njima može uz dogovor sa Šumarijom (tel. 051/822-105). Za sve tri dionice GPP-a možete nabaviti dnevниke u našim prostorijama, Bogovićeva 7/III svaki radni dan od 18 do 20 sati po cijeni od 20 kn. (Jasna Bingula)

U ŠUMSKOM CARSTVU JAVOROVE KOSE

VESNA JURKOVIĆ, Šibenik

Poljskim putem stižemo do podnožja brda Kosice. Sumrak polako pada. Uzimamo iz kola svoje naprtnjače i za crveno-bijelim krugovima na drveću krećemo razdragano planinarskim hodom ka domu na Javorovoj kosi. Noge nam gaze mahovinastim puteljkom, s čijih se strana protežu veliki mnogobrojni listovi paprati. Našlo se tu i malina, kojima nismo mogli odoljeti, pa šumskih jagoda i borovnica. Oko nas širi se miris pokošenih livada. Dolazimo do putokaza koji nas strelicom upućuje do planinarske kuće na Javorovoj kosi (1016 m), i odjednom, kao iz bajke, ona je pred nama. Izgrađena od drveta koje daje sigurnu toplinu i udobnost. Okružena je velikim debelim bukvama, tananim brezama, mrkim smrekama i drugim raznim šumskim raslinjem. Šuma obiluje i raznolikim prelijepim gljivama, koje nas toliko privlače svojim izgledom i raznobojnim klobucima. Bilo je gljiva koje rastu i na samoj kori drveta ili se toplo ugnijezde u nekom šupljem istrulom stablu zagrlijene mahovinom. Prolazimo pored drvene kućice za životinje, a malo dalje od nje ugledasmo cvjetove ivančica i volujskog oka.

Upoznajemo se s domaćinima, a zatim se okupljamo oko logorske vatre, koja daje neku čarobnu snagu i toplinu ovoj planinarskoj idili. Krvavi zalazak sunca najavljuje nevrijeme, što se i obistinilo. Munje zmijski šaraju nebom, grmljavina postaje sve jača, a kišne kapi sve snažnije udaraju po šumskom raslinju. Ostavljamo plamen logorske vatre i druženje nastavljamo u kući. Na zidu prelijepa preparirana mala vjeverica. Na počinak idemo omamljeni svježim šumskim zrakom.

Jutro je. Budi nas cvrkut raznih ptica, a huk sove i dijetla, koji svojim jakim kljunom udara o stablo, daje još ljepšu sliku šumskom jutru. Po zidu spavaonice još plešu odsjaji logorske vatre, koju kiša nije uspjela potpuno ugasiti. S terase pred kućom uživam u jutarnjem krajoliku, s kojeg se polagano diže magla. Šuma se budi. Poslije kiše uvijek dolazi sunce. Probija se kroz guste krošnje, grijući nas svojom toplinom. Izmaglica nestaje i pojavljuju se sve ljepši ravnogoranski pejzaži. Šetajući se šumom, dolazim do vikog tornja Vidikovca na vrhu Javorove kose. Otvoren

je 1985. godine, a pruža veličanstven i nezabran pogled prema Risnjaku, Snježniku, Karavankama i sve do Medvednice. Ispod nas se rasvjetane i pokošene livade kupaju u šarenilu boja.

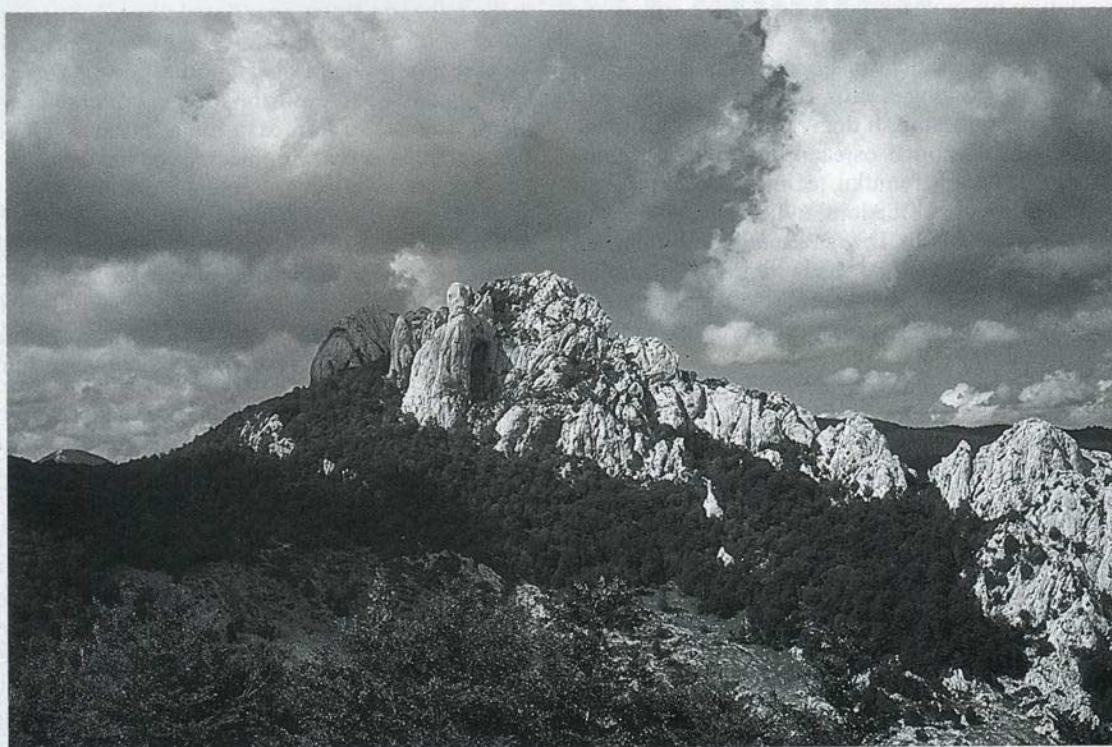
Od kuće se uskom stazom, stručno i dobro označenom, spuštamo u blagim zavojima do Božjeg studenca. Svjež jutarnji vjetar razdragano se poigrava šumskim listovima, šireći opojne mirise šumskog raslinja i trave. Prolazimo pored tek napravljenih lijepih šumskih klupica. Dio puta ogradien je drvenim držaćima. Stotinjak metara ispod kuće nalazi se Božji studenac, jedan od mnogih izvora koji ima svoju legendu. Predaja kaže da je ljekovit za oči. Svake godine, dan poslije Velične Gospe, oko Božjeg studenca se skuplja mnoštvo ljudi slaveći vratak i umivajući oči u čistoj studenoj izvorskoj vodi. Tako je bilo i sada. Poslije umivanja, izvorna voda nas je osvježila.

Ne mogu odoljeti čarobnom zovu predivnih šumskih malina, koje me privlače po tko zna koji put svojim izazovnim prelijepim prirodnim izgledom. Prava ljepota može se doživjeti samo u prirodi i nikad se ne zaboravlja, ona ostaje duboko u našim srcima i mislima.

Ravnogorski planinarski put je stvoren neizmjernom ljubavlju ravnogorskih planinara, koji su sve svoje znanje utkali u ovaj put te tako omogućili da se zaljubljenici prirode upoznaju s ljetopama njihovoga prelijepog Gorskog kotara – drevnim šumama, planinama, njihovim beskrajnim vidicima, nepreglednim gorskim košenicima, jezerima i bistrim potocima gdje se duboka tišina razbijja žuborom slapova. Tu su još i tajanstva brojnih mračnih špilja.

Goranski osmijeh zadovoljstva dobije svatko tko upozna ljepote Gorskog kotara, iako nije Goranin.

Sa sobom smo u Dalmaciju ponijeli uspomenu na besprimjernu gostoljubivost članova HPD "Višnjevica" iz Ravne Gore, koji su nam od 15. do 17. kolovoza pripremili skup u povodu dana svog društva te ugostili ljubitelje prirode i pokazali nam mogućnosti eko-turizma u svom kraju. Velika im hvala!

Bačić kuk

Foto: Dr. Ž. Poljak

VELEBIT I JA

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Biti na planini, a ne hodati njenim stazama i ne penjati se na njene vrhove, znači snivati je, iz dana u dan. Znači imati je u srcu, veliku i strahovitu, a ipak još uvijek dovoljno sićušnu i dragu da stane u to srce što svakim otkucajem potvrđuje želju za boljim i ljepšim životom, za ljubavlju i srećom. To znači slušati tišinu kojom zrači, osjetiti strah koji nameće i sreću koju daruje, vraćati se često mislima na njene visove, a svaki trenutak proveden s njom prepun je duboke radosti i neobičnog ushićenja. Ta čudesna planina, što svojim vrhovima zadire u plavetnilo neba, prkosna u svojoj surovosti, blistava u svojoj raskoši i veličanstvu, nenadmašiva u svojoj smirenosti, razigrana u savršenstvu svojih oblika, to je – Velebit!

Isprva sam ga pokušavao pokoriti. No planina se ne može pokoriti i zato sam ga gledao s nekim neodređenim strahopoštovanjem. Ipak, nastojeći biti jači i od toga dolazio sam mu, iako sam znao da sam za njega tek jedan od onih što povremeno dolaze i odlaze, a predajući mu u istom trenutku najviše što imamo – cijeloga sebe. No otkad je on prošaptao svojom ljepotom o sebi samom i otkad me naučio slušati simfonije svojih kukova i dolaca, tihe i skladne, tu neograničenu, univerzalnu, nečujnu glazbu prirode, poveo me na put na kojem je izvjesna bila jedino još neizvjesnost, put ka rasvjetljavanju tajnih pravih izvora neizmjerne stvarnosti. Od trenutka kada me Velebit primio u svoje okrilje i naučio živjeti mirom svojih šuma i

livada, a planinu i prirodu prepoznavati kao svoju najdublju bit, postao sam zadovoljan i sretan kao nikad prije.

Doista, fantastične li ljepote naći se u srcu te planine; uzvišenog li cilja tražiti u njoj ono najskrivenije; čudesnog li doživljaja usnuti još jedan divan san; divnog li osjećanja uranjati u dubine duha, a u istom trenutku težini neslučenim visinama tragajući za smisalom, uvijek u čežnji za najvišim savršenstvom. Iz toga začaranog svijeta, što pruža više nego što se može zagrabit, nastojim ponijeti što više, upiti bar kapljtuoga nepresušnog bogatstva. A to mi je pružio Velebit. I zato, Velebit, hvala ti!

Velebit mi je počeo širiti vidike, pokrenuo miju misao i osvijestio u meni neki viši smisao svega, jer je u njegovom mnogo mnogo dugotrajnjem zemaljskom postojanju bilo nesagledivo iskustvo i mudrost. Radost, zadovoljstvo, vjera u budućnost i u život što sam ih pronašao u visinama nadahnjivali su me baš u trenucima izgubljenosti među ljudima, kada mi je inspiracija bila najpotrebnijsa. Velebit je u meni budio neslučene snage duha i upućivao da sebe ostvarim slobodnim poput njegovih vrhunaca. Nisam ni sâm bio svjestan kako je nenametljivo i tiho rasla naša povezanost, dok mi konačno nije postala nekom vrstom ugodne obuzetosti. Je li to moj izbor, ili neizbjegna sudbina – biti opijen snagom njegovih veličanstvenih visova, zaslijepljen blještavilom njegovih boja, ponesen dahom njegova povjatača, zaglušen tišinom njegovih dolova, neodvojiv od njegovih nepreglednih prostranstava?

Za mene to sada više nije ni važno, jer sam već zapleten u njegove niti kojih se ne mogu ni ne želim oslobođiti. Cilj puta kojim me Velebit poveo dragocjena je spoznaja sebe samog i sloboda mnogo vrednija od one koju sam otprije poznao, jer sam se za ovu morao izboriti, za trenutak bježeći od mučne stvarnosti gdje sve to izgleda mnogo jednostavnije i manje važno. I u svečanim trenucima pobjede nad prazninom, kada se snagom svoje misli oslobođim svih zabluda i predrasuda što su se u mojoj svijesti taložile kao smog po gradskim ulicama, ja nipošto nisam prazan, već naprotiv, sav ispunjen nekom novom energijom i sveobuhvatnim osjećanjem da sam živ, da mislim, dakle, da – jesam!

Prvi puta bilo je tako jednoga kasnokolovoškog jutra kada je Velebit zablistao u prekrasnoj igri svjetlosti. Uzgibano more magle zastiralo je doline, dok su prve zrake novoga dana u blještavim snopovima zasipale Velebit s vedroplavim

nebeskih visina. Osvježen toplinom sunca s istočnog obzorja što mi je milovalo lice, željno njebove topline, shvatio sam da ga je moj prijatelj Velebit pozvao neka obasja moje ljudske težnje, učini vječnim ono prolazno, prosvijetli ono utamnjeno. I doista, u tom času moja misao više nije bila ograničena tvarnim bićem, već bestežinska i bezvremena svjetlost što putuje s tracima sunca i dodiruje sve vrhove Velebita. Poželio sam letjeti nad tim prostranstvima, i doista, s prvim daškom vjetra, na jasnim tonovima planinske simfonije, misli poletješe ponad prostranstava zavirujući u svaki skroviti zakutak i provlačeći se kroz mirne dolove, da bi se onda izgubile u visinama što sam ih na trenutak dosegao.

I tada, kada sam pobjedu nad planinom konačno izvojevao, ne tako da sam je pregazio, već zavolio, dolazeći joj kao prijatelj a ne protivnik, postao sam beskrajno sloboden i savršeno, neizrecivo sretan, jer Velebit me obujmio cijelog i uznio na svoje najviše prijestolje. Od onoga blaženog trenutka kada je moja misao prešla granice konačnosti i postala istinski slobodna, otkada je uzvišena i radosna istina kao kapljica biserne rose zablistala u ranojutarnjem suncu, otada je Velebit za me mnogo više od surog kamenja i kaotičnog spleta dolaca i vrhunaca, više i od najdraže mi planine; Velebit je dio mene, kao što sam i ja dio njega. Mi smo se sjedinili u vječno i nerazdvojno jedinstvo! Ponio me novi val bezvremene i neograničene sreće.

VELEBIT

ZAŠTITA PRIRODE

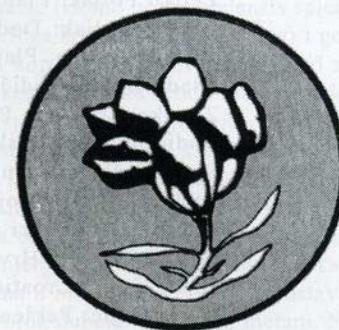

● **Svjetski dan čistih planina.** Svjetski dan čistih planina (26. rujna) i ove se godine obilježava diljem Hrvatske nizom akcija i poticaja za čiste planine. Komisija za zaštitu prirode HPS uputila je prijedlog planinarskim društvima i njihovim eko patrolama da se uključe u poticajne akcije za čiste planine. Nositelj ove kampanje je Središnjica eko patrola. Provodi se tijekom rujna u planinarskim društvima diljem Hrvatske, a središnji je događaj 27. rujna kao tradicionalna akcija za čistu Medvednicu. U ovoj se kampanji nastavlja ranije započetim poticajima i akcijama protiv divljih deponija za smeće u planinama i šumama (poglavito protiv nerazgradive plastične ambalaže), protiv održavanja mototrka i autoreliju u i oko zaštićenih područja planinske prirode (Medvednica, Lisina), akcijom SOS za Velebit radi sudjelovanja javnosti pri donošenju odluka o izgradnji jadranskih TE (Obrovac, Lukovo Šugarje, Plomin-3, Bakar), poticajima za učinkovitiju zaštitu gorskih i kraških voda od ekoloških katastrofa (Plitvice i Korana), za sudjelovanje javnosti u donošenju odluka o zbrinjavanju opasnog RAO u planinama sjeverne Hrvatske (Moslavačka gora, Papuk), za učinkovitiju zaštitu špilja od devastacija i krade špiljskog blaga (Jama Čampari na Cresu, Špilja Vranača i dr.) i niz drugih. (I. S.)

● **Skup planinara i ljubitelja prirode u Ravnoj Gori.** HPD "Višnjevica" Ravna Gora (Gorski kotar) je u povodu Dana društva organizirala taj skup od 15. do 17. kolovoza, s naglaskom na razvoj eko turizma u Ravnoj Gori i Gorskem kotaru i zaštitu planinskih voda. Komisija za zaštitu prirode HPS dala je punu potporu koncepciji Skupa, što je u skladu s našim poticajima za zaštitu i afirmaciju gorskih i kraških voda i s konceptom zeleno-plave opcije, tj. atrakcije planinske prirode i gorskih voda kao izazova za planine i turiste (turistički koncept održivog razvoja planina). Dana 16. kolovoza je na Javorovoj kosi, u povodu toga Skupa, a u organizaciji Komisije za zaštitu prirode i HPD Višnjevica Ravna Gora, održan i otvoreni sastanak Eksperitne grupe za zaštitu i afirmaciju gorskih i kraških voda KZP HPS. Na sastanku se raspravljalo o zaštiti gorskih i kraških voda od ekoloških katastrofa (Plitvice, Korana), o istraživačkim programima za njihovu zaštitu (priprema za Međunarodnu konferenciju o zaštiti voda u nacionalnim parkovima i drugim zaštiće-

nim područjima, Primošten, svibanj 1998), te o zaštiti rijeke Dobre, Kupe i Mrežnice, Vranskog jezera u Dalmaciji, Kamačnika, Cetine. Tim je povodom na skupu prikazan i video film "Zrmanja – gornji dok", koji je snimila HTV iz Zadra. (I. S.)

● **30. obljetnica Velebitskog botaničkog vrta.** U povodu 30. obljetnice Velebitskog botaničkog vrta, pod pokroviteljstvom Hrvatskih šuma je 28. kolovoza u Botaničkom vrtu u Modrić docu obilježen ovaj jubilej kao značajan poticaj revitalizacije Vrta, najvrednijeg edukativnog objekta zaštićene planinske prirode u nas. Bio je to i poticaj za valorizaciju Vrta. Komisija za zaštitu prirode HPS poziva planinare i ljubitelje prirode da prilikom svojih izleta na Velebit posjete i taj Vrt. (I. S.)

● **Vrata na ulazu Sparožne jame.** Nakon 54 godine ponovo su vrata na ulazu poznate Šparožne jame u šumi Lužina kod Kastva nedaleko od Rijeke. Poticaj da se to uradi i tako zaštiti ovaj fenomen podzemna svijeta od nesavjesnih posjetilaca i odlaganja otpada dalo je Planinarsko društvo iz Kastva. Ključevi zaštitnih vrata postavljenih na ulazu u jamu su kod Ivana Sušnja u selu Brejani broj 88 i kod PD "Kastav". (D. Mamula)

● **Plitvice više nisu Nacionalni park!** Za razliku od pravih nacionalnih parkova, koji su namijenjeni svim građanima da uživaju u blagodatima prirode, Plitvice su stvarno postale turističko poduzeće. Dok npr. u SAD-u možete kupiti za dvadesetak dolara ulaznicu koja vrijedi za sve nacionalne parkove u državi u trajanju od godine dana, i to ne samo za vozača auto-

mobilna nego i za sve koji se s njim voze, za te novce u nas možete kupiti samo ulaznicu (60 kn) za Plitvice u trajanju od jednog dana. Dakako da će svatko tko želi s obitelji na Plitvice, dobro promisliti prije nego li se odluči na taj izdatak.

Upravo je katastrofalno da je npr. u kolovozu Plitvice posjetilo sto tisuća ljudi, što ekološka ravnoteža Jezera ne može podnijeti. Umjesto da se limitira broj ulaznica (u Americi se morate ponegdje čak predbilježiti), u nas vlada pravilo: "Navali narode, ako platiš!" Još uoči domovinskog rata Plitvice su izgubile status nacionalnog parka jer ih je Medunarodna unija za za-

štitu prirode u Švicarskoj isključila iz Registra s obrazloženjem da su ugrožene prodorom turističke privrede, pa je uvrštena tek u petu kategoriju, kao značajan krajolik. Umjesto da se hotelski objekti u srcu Plitvica koji su devastirani za vrijeme srpske pobune sruše, oni se obnavljaju. Nekadašnji direktor Parka ing. Dragutin Böhm upozorava da Plitvicama treba hitna sanacija, dislokacija hotela, izgradnja kanalizacije i čišćenje jezera od onih taloga koji sprečava taloženje sedre. Zar su Plitvice vlasništvo samo jedne, naše generacije, a za one poslije nas – baš nas briga!? (Ž. P.)

PLANINARSKA LITERATURA I ZEMLJOVIDI

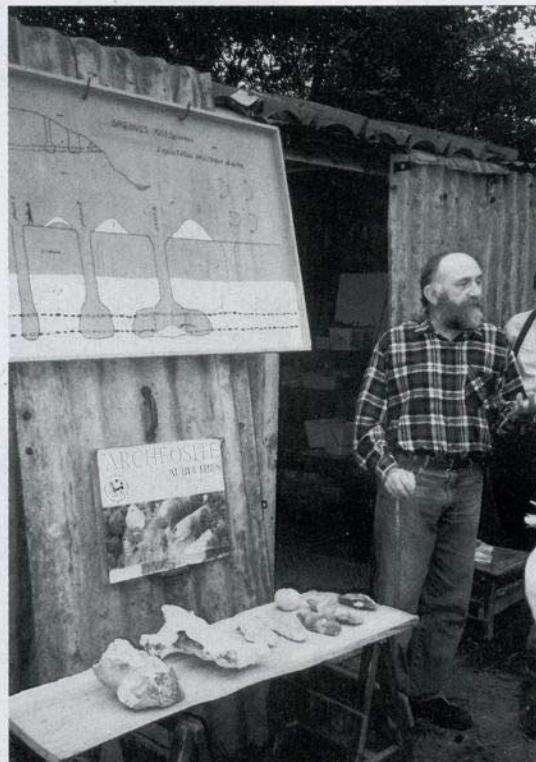
U Uredu HPS, Kozarčeva 22, Zagreb mogu se radnim danom od 08,00 do 15,00 sati kupiti ili naručiti poštanskom isporukom ova izdanja planinarske literature i zemljovida (cijena u kn):

Željko Poljak: Hrvatske planine	160,00
Željko Poljak: Hrvatska planinarska književnost	50,00
Željko Poljak: Planine u hrvatskom slikarstvu	10,00
Darko Berljak: Dodiri Neba	50,00
Zlatko Smerke: Planinarstvo i alpinizam	50,00
Vlado Božić: Vodič kroz uređene špilje Hrvatske	10,00
Zdenko Kristijan: Priručnik za markaciste	30,00
Vodič po "Velebitskoj obilaznici"	20,00
Speleološki priručnik br. 1 i 2 po	10,00
Lički planinar (brojevi od 1 do 4)	15,00
Kružni planinarski put (Samoborsko gorje)	35,00
Zlatko Smerke: Hrvatske planine (fotomonografija) ..	380,00
Boris Čujić: Croatia (penjački vodič)	120,00
Boris Čujić: Paklenica (penjački vodič)	135,00
Zemljovidi	
Sjeverni i srednji Velebit	35,00
Izletnička karta Samoborskog gorja	20,00
Žumberačko i Samoborsko gorje	50,00
Turistička karta Sam. i Žumberačkog gorja	35,00
Sjeverni Velebit	60,00
Srednji Velebit	50,00
Nacionalni park Paklenica	50,00
Dilj-gora	50,00
Ivanščica	50,00
Samoborsko gorje	50,00
Medvednica	50,00
Razglednice i značke	
Veternica, Sjeverni Velebit, Zavižan,	
Horvatovih 500 stuba (kom)	50,00
Značka Hrvatskog planinarskog saveza	35,00
Pozdrav s Velebita (komplet od 10 razglednica)	20,00

II. MEĐUNARODNI KONGRES O UMJETNOM PODZEMLJU

U Belgiji, u gradu Monsu, održan je od 2. do 4. kolovoza 1997. Drugi međunarodni kongres o umjetnom podzemlju, u organizaciji Valonskog društva za istraživanje i proučavanje umjetnog podzemlja (L'Association Wallonne de Recherche et d'Etude des Souterraines) iz grada Thona. Predavanja su održana u prije-podnevnim satima u prostorijama Katoličkog fakulteta, gdje je u studentskom restoranu bio organiziran objed, a stručne ekskurzije poslike objeda u okolini grada. Sudjelovalo je oko 40 članova raznih speleoloških udruga i institucija iz Belgije, Francuske, Nizozemske, Italije, Engleske, Armenije, Gruzije, BiH i Hrvatske.

Dvadesetak održanih predavanja dalo je uvid u sadašnje stanje istraživanja i proučavanja umjetnog podzemlja u Europi. Od zanimljivijih predavanja treba izdvojiti ona o istraživanju starih rimske vodovoda (kilometri iskopanih podzemnih kanala) u gradu Narni u Italiji te gradovima Limousinu i Grandu u Francuskoj, zatim labirinta podzemnih kanala ispod srednjovjekovnih utrada i biskupija u Verdunu, Chambordu i Redoru

Baraka s eksponatima iz rudnika kroma

u Francuskoj, podzemnih nastambi u Gruziji i Armeniji starih nekoliko milenija, te o akustičnosti dvorana prirodnih špilja (naročito onih sa špiljskim crtežima) i podzemnih dvorana građenih za naročite potrebe. Marko Andreis (član SO PDS "Velebit" iz Zagreba) i ja referirali smo o napuštenom vojnom skladištu kraj Markuševca.

Lijepo je bilo čuti da u Francuskoj gradske vlasti potpomažu istraživanja podzemlja svojih gradova i da ih odmah i uređuju za posjet turista.

Stručne ekskurzije bile su organizirane u neolitski rudnik kremena u Spienneu, u ledanu srednjovjekovne biskupije u St. Denisu, u napušteni rudnik krednog sulfata u Malogneu i u podzemlje gradića Filipeville. Nevjerojatno je kako u gradiću Spienneu nema ni putokaza, ni reklama, niti turističkih posjeta znanstvenicima svjetski poznatom lokalitetu gdje je u paleolitu živio Neandertalac (*Homo neandertalensis spiensis* – suvremenik našega krapinskog pračovjeka) i gdje su u neolitu ljudi kopali i do 10 m duboko pod zemlju da bi došli do kremena za kamenno oružje i orude. Tu je neolitski čovjek, s pomoću jelenjih rogova, iz relativno mekane stijene (vapnenac s pijeskom) kopao grumene kremene i stvorio labirinte kanala i dvoranu.

U podzemnom kamenolomu u Malognetu, oko pola sata hoda od ulaza, belgijski su speleolozi-ronioci prikazali ronjenje u potopljenim kanalima kamenoloma.

Ledana u biskupiji St. Denis predstavlja bunar iskopan u brdu duboko tridesetak metara. Na njegovom se dnu nalazi dvorana koja je, kao i bunar, obložena ciglom. Tijekom zime u dvorani se unosi snijeg i led, i u njoj se čuvala hrana za stanovnike biskupije. Do te dvorane danas je pristup kroz poseban hodnik, jer se u njoj povremeno održavaju koncerti.

Gradić Filipeville (osnovan 1555.) sagrađen je kao velika utrda opasana zidovima. Svi dijelovi utvrde povezani su podzemnim hodnicima čija ukupna duljina iznosi preko 10 km. Danas je za turističke posjete uređeno oko 500 m.

Još nekoliko zanimljivosti. Budući da Društvo koje je organiziralo kongres pripada francuskom jezičnom području (Valoncima – južna Belgija), službeni jezik kongresa bio je francuski, pa kongresu nisu prisustvovali belgijski speleolozi flamanskog jezičnog područja (Flamanci – sjeverna Belgija), jer te dvije nacije u Belgiji dobrovoljno ne surađuju, pa makar se radilo i o speleolozima.

Vlado Božić

HRVATS ANTAR

Uz uvodni članak Stipe Božića

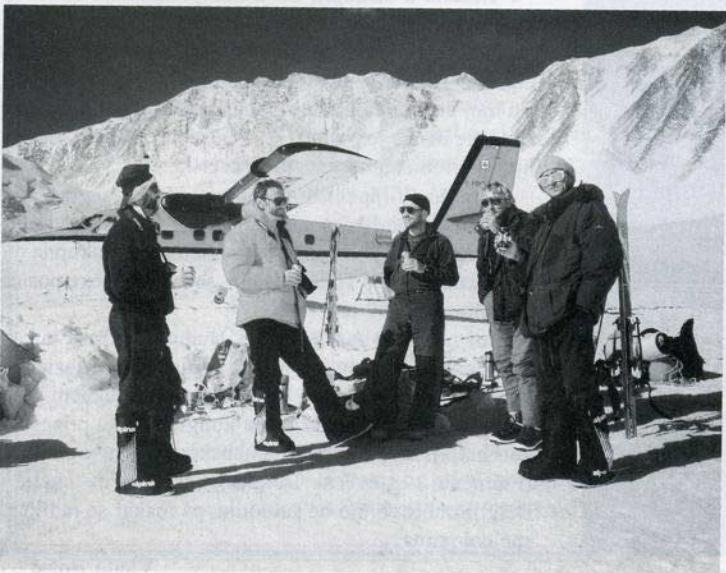
Lijevo: Mount Croatia – Vrh H

Lijevo dolje: Dogovor u baznoj

Dolje: Uspon na Mount Croatia

Desno: Na vrhu Mount Croatia

Desno dolje: Bazni logor pod M

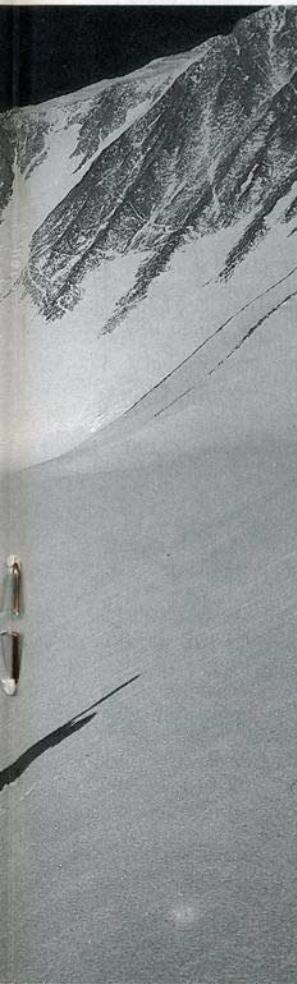

KA NA KTICI

a

rvatska
m logoru
(upozadini Mount Vinson)

Mount Vinsonom

PLANINARSTVO U HERCEG-BOSNI

Hrvatsko planinarstvo u Bosni i Hercegovini doseglo je najviši domet 1940. godine spajanjem Društva planinara u BiH (DP BiH) s Hrvatskim planinarskim društvom (HPD) u Zagrebu. HPD je i dotad imalo u BiH vrlo lijepih uspjeha, pa tako sedam podružnica (Ljutoč u Bihaću, Cincar u Livnu, Prenj u Mostaru, Stožer u Bugojnu, Bitovnju u Kreševu, Koprivnicu u Kupresu i Bjelašnicu u Sarajevu) i niz planinarskih kuća, od kojih su najvrednije bile na Čvrsnici, Bukoviku, Koprivnici i u Kreševu. Godine 1940. popeo se broj podružnica na 15, a broj kuća na 16. Naime, za vrijeme prve Jugoslavije bilo je Hrvatima u BiH dopušteno osnivanje hrvatskih planinarskih društava. Gotovo pola stoljeća komunističke Jugoslavije izbrisalo je sve što je u planinarstvu nosilo hrvatski atribut, čak je bilo neumjesno spominjati prošlost. Tako je npr. bilo opasno tvrditi, a to sam i osobno iskusio, da su planinarstvo u Mostaru započeli Hrvati (1933.), da su Hrvati sagradili dom na Vilincu (Čvrsnica), iako smo

o tome imali "tapije" (dokumente iz zemljишnih knjiga), da je dom na Bukoviku iznad Sarajeva sagradila sarajevska HPD-ova podružnica "Bjelašnica" itd.

Kad se nakon Daytonskog sporazuma završio rat u BiH, preostali Hrvati u BiH pokušavaju obnoviti hrvatske planinarske organizacije i u tome su postigli lijepe početne uspjehе. Osnivali su svoj planinarski savez i dosad aktivirali sedam društava. Iako bi planinarstvo trebalo biti slobodno od političkih utjecaja, u BiH je to zasad nemoguće postići zbog nacionalne podijeljenosti, pa su tako i sadašnja hrvatska planinarska društva u BiH silom prilika jedan oblik održavanja hrvatstva u toj državnoj tvorevini. Planinari iz Republike Hrvatske oduvijek su rado posjećivali bih-planine, a sada im se njihova vrata opet pomalo otvaraju. Prilozi koji slijede možda će im u tome pomoći. Međudržavna suradnja već je zauzela vidnog maha, pogotovo se to vidi na susretima dalmatinskih planinara.

Dr. Željko Poljak

ADRESAR HRVATSKIH DRUŠTAVA

- Planinarski savez HR H-B**, Ul. Stjepana Radića 76-b, 88000 Mostar
  - predsjednik Dražen Pažin, tel. u uredu 088/383-200, kućni 088/312-396
  - dopredsjednik Stipo Jurić, Ul. Tisovačka bb, 72260 Busovača
  - predsjednik Izvršnog odbora Zoran Šimić, Ul. fra Grge Martića 100/I, 71260 Kreševu, tel. na poslu 087/809-108 ili 806-668, kućni 087/806-835
  - tajnik Ivan Salopek, tel. kućni 088/313-786
  - fax broj 088/310-073, tel. 088/323-372 (poned. 19-20 i pet. 9-12 sati)
- HPD "Prenj 1933"**, Ul. Stjepana Radića 76-b, 88000 Mostar, tel. 088/323-372 poned. 19-20 sati i pet. 9-12 sati
  - predsjednik Zdravko Rajić, tel. u uredu 088/321-613, kućni 088/322-398 i 315-474
  - tajnica Sara Romano Vujičić, tel. u uredu 088/313-571, kućni 088/313-520
- PD "Vitez"**, 72250 Vitez
  - predsjednik Ivo Bagara, Ul. kralja Zvonimira bb, 72250 Vitez, kućni tel. 087/710-700
  - tajnik Vlado Taraba, Srednja škola Vitez, tel. 087/711-336, kućni 087/711-499
- UP "Tisovac"**, 72260 Busovača
  - predsjednik Robert Vrhovac

- tajnik Branislav Jurić, Ul. Tisovačka 1, 72260 Busovača, tel. na poslu 087/730-731, kućni 087/731-306, fax 087/732-331

- PK "Kuk"** Bučići, 72290 Novi Travnik
  - predsjednik Ilija Kolar, Babići 47, 72290 Novi Travnik, kućni tel. 087/782-252
  - tajnik Drago Marjanović, selo Čehova, 72290 Novi Travnik, kućni tel. 087/795-922
- PD "Bitovnja"**, 71260 Kreševu
  - predsjednik Zlatko Kukrić, Ul. S. Radića 3, 71260 Kreševu, tel. na poslu 087/806-505, kućni 087/806-561, fax 087/806-529 (PP vl. Alojz Buljan)
  - tajnik Zoran Šimić, Ul. fra Grge Martića 100/I, 71260 Kreševu, tel. na poslu 087/809-108 ili 806-668, kućni 087/806-835. Zoran Šimić je i predsjednik Izvršnog odbora Planinarskog saveza HR H-B.
- PD "Pogorelica"**, 71250 Kiseljak
Obratiti se: g. Ante Kuliš, Ul. Kreševska 30, 71250 Kiseljak, tel. na poslu 087/809-013, kućni 087/809-107
- PD "Cincar"**, 81001 Livno
Obratiti se: g. Ivo Čeko, Ul. Zrinsko-Frankopanska 25, kućni telefon 080/23-350

Dražen Pažin

TKO JE TKO U PLANINARSKOM SAVEZU HERCEG-BOSNE

(stanje u svibnju 1997.)

– Radno predsjedništvo Utjemeljiteljske skupštine:

1. Dražen Pažin, predsjednik, PD "Prenj 1933", Mostar
2. Drago Marjanović, PD "Kuk" Bučići, Novi Travnik
3. Ivo Čeko, PD "Cincar", Vitez
4. Marinko Biljuš, PD "Vitez", Vitez
5. Zoran Šimić, PD "Bitovnja", Kreševo.

– Zapisničar Utjemeljiteljske skupštine:

Ivan Salopek, PD "Prenj 1933", Mostar

– Ovjerovitelji zapisnika Utjemeljiteljske skupštine:

1. Slavko Lovrić, PD "Prenj 1933", Mostar
  2. Ivo Čeko, PD "Cincar", Livno.
- Izvršni odbor:
1. Zoran Šimić, predsjednik, PD "Bitovnja", Kreševo
  2. Zdravko Rajić, PD "Prenj 1933", Mostar
  3. Andelko Martinović, PD "Prenj 1933", Mostar
  4. Sara Romano Vujošević, PD "Prenj 1933", Mostar
  5. Stipo Jurić, PU "Tisovac", Busovača
  6. Ivo Bagara, PD "Vitez", Vitez
  7. Ivo Čeko, PD "Cincar", Livno
  8. Drago Marjanović, PD "Kuk" Bučići-Novи Travnik.

– Stručni savjet:

1. Dražen Pažin, predsjednik, PD "Prenj 1933", Mostar
  2. Stipo Jurić, dopredsjednik, PU "Tisovac", Busovača
  3. Miljenko Tomic, PD "Prenj 1933", Mostar
  4. Herman Čosić, PU "Tisovac", Busovača
  5. Vlado Šantić, PD "Vitez", Vitez
  6. Ilija Kolar, PD "Kuk", Bučići-Novи Travnik.
- Nadzorni odbor:
1. Vlado Taraba, predsjednik, PD "Vitez", Vitez
  2. Zdravko Rajić, PD "Prenj 1933", Mostar
  3. Andrijana Varešković, PU "Tisovac", Busovača.

– Sud časti:

1. Željko Knežević, predsjednik, PD "Prenj 1933", Mostar
  2. Mario Krišto, PU "Tisovac", Busovača
  3. Slavko Batinić, PD "Vitez", Vitez.
- Predsjednik PS HR H-B: Dražen Pažin, PD "Prenj 1933", Mostar
- Dopredsjednik PS HR H-B: Stipo Jurić, PU "Tisovac", Busovača
- Tajnik PS HR H-B: Ivan Salopek, PD "Prenj 1933", Mostar

Prikupio: Ivan Salopek

PLANINARSKO DRUŠTVO "KUK" NOVI TRAVNIK

Kao sekcija bivšeg PD "Pavlovica" iz N. Travnika održali smo skupštinu 20.4.1996. i postali planinarsko društvo "Kuk". Također smo dobili i prostorije od 28 m² u Novom Travniku u Ul. Lj. Gaja, koje su zahvaljujući jednom našem članu preuređene u planinarskom stilu u klub planinara, gdje se može dobiti i piće.

Nedavno smo dobili i dva šatora od jedne humanitarne organizacije. U njemu smo se smjestili na nedavnom susretu planinara Dalmacije. Pored toga imamo i jednu kolibu 4x4 koju je u toku domovinskog rata izgradio sadašnji predsjednik **Ilija Kolar**. On je najzaslužniji i za izgradnju planinarskog doma, registraciju društva i mnogo drugoga.

Roden je 1950. god. u Bučićima kod Novog Travnika, gdje i sada živi. Njegov prijedlog bio je još 1988. god. da na lokaciji Bučićka Ravan izgradimo dom, što je mnogima onda izgledalo samo kao san, ali s njegovom upornošću i grupom ljubitelja planina uspjelo se podići dom za dvije godine (1990. i 1991.). Ta je lokacija od najbližeg naselja daleko oko 3-4 km, bez vode i struje, pa je i voda u buradima i sav alat tovaren

Planinarski dom PD "Kuk" na
Bučića ravni

na Ilijin traktor. On ga je vozio te bio i organizator i zidar, a često je častio sve prisutne pićem i hranom.

Nakon rata, koji je kod nas u srednjoj Bosni bjesnio velikom žestinom skoro godinu dana, nikome nije bilo ni do čega jer su svi bili prvo prinudeni boriti se za život. Opet se, najviše na poticaj Ilike, ona ista grupa koja je gradila dom okupila i nastavila djelovati, tako da smo danas jedno od najaktivnijih društava u BiH i jedino društvo koje ima sada planinarski dom u dijelu BiH gdje žive Hrvati. Ilija nije bio samo graditelj i organizator, nego i prvi u svim planinarskim pohodima kako u srednjoj Bosni tako i u Hercegovini i Dalmaciji. Prošle se godine popeo na vrh Kamešnice (1809 m) među prvih 10 od oko 1000 planinara. I prije gradnje doma, dakle u 80-im godinama, nije bilo planine i vrha u srednjoj Bosni pa i šire gdje nije bio. On je jedan od onih pravih planinara i ljubitelja prirode koji ju je volio od malih nogu i koji će joj ostati vjeran dok je živ. I dan danas koga god ima ili nema kod doma i u domu, njega uvijek ima. Pod njegovim vodstvom, uz pomoć desetak odanih kolega, u planu je da se do doma dovede struja, izgradi manji sportski centar i mnogo toga drugoga, što će se sigurno i ostvariti.

MATE ĆORIĆ-NIKOLIĆ

Kreševski su planinari 14. kolovoza ove godine ostali bez svoga dugogodišnjeg člana, Mate Ćorića-Nikolića. Rodio se u Kreševu 1927. godine. Samo rođenje u kolijevci željeznog obrta i ruderstva odredilo je njegovo zanimanje, pa gotovo čitav radni vijek provodi prvo u Kovačkoj zadruzi, kasnije u Tvorница lakih otkivaka "Čelik" Kreševu. Duga tradicija planinarenja u kreševskom kraju i prelijepi visovi i guste šume Inča, Lopate i Bitovnje odrediti će njegovo drugo životno zanimanje – planinarstvo, kojemu će se posvetiti punim srcem, praktično do zadnjeg dana svoga života. Godine 1946. s nekolicinom Kreševljaka pokušava obnoviti rat predratne podružnice HPD "Bitovnja" Kreševu, no zbog teške situacije i nerazumijevanja naporu ostaju uzaludni. Ipak, upornost se isplatila i 1951. godine obnavlja se rad društva pod imenom PD "Bitovnja" Kreševu.

Mato Ćorić ostavio je neizbrisiv trag u radu PD "Bitovnja" Kreševu obavljajući dugi niz godina dužnost predsjednika, kao i odgovorne dužnosti u Planinarskom savezu BiH. Jedan je od najvatrenijih zagovarača i realizatora izgradnje planinarskog doma na Lopati, jednog od najvećih i najkomformnijih planinarskih objekata u BiH, u vrijeme kada je takva inicijativa izgledala kao fantazija nepopravljivog optimista. Jedan je od članova Inicijativnog odbora za obnovu rada PD "Bitovnja" Kreševu u veljači 1996. godine. Nakon punih pet godina, u lipnju iste godine, nalazi se u ekipi koja je uspjela dobiti dopuštenje za obilazak plani-

narskog doma na Lopati. Nije mogao sakriti svoju potresenost pred prizorom potpuno opljačkanog i devastiranog doma, nekadašnjeg ponosa Kreševa. Mato nije dočekao dan da vidi obnovljenu ranjenu Lopatu. Kratka i teška bolest bila je brža. Posljednja dužnost koju je obavljao u društvu bila je predsjednik Suda časti.

Za svoj dugogodišnji predani i samozatajan planinarski rad dobio je praktično sve što jedan planinarski aktivist može dobiti: od Zlatne značke nekadašnjeg PSJ do brončanog, srebrnog i zlatnog znaka PS BiH, kao i mnoštvo drugih priznanja.

Zoran Šimić

KREŠEV LJACI NA TRIGLAVU

U organizaciji PD "Bitovnja" Kreševu, od 6. do 11. kolovoza poduzet je uspon na najviši vrh Julijskih Alpa – Triglav. U ovom drugom po redu planinarskom poходу nakon obnavljanja rada društva u veljači 1996. godine, bilo je 26 članova društva kojima su se pridružili članovi još četiriju društava: PD "Pogorelica" Kiseljak sa 6 članova, PD "Vitez" (4), PD "Kuk" Novi Travnik (1) i PD "Prenj 1933" (5). Najmlađi je bio Mladen Franjević iz Kreševa (9 godina). Uspon na sam Triglav poduzet je 9. kolovoza, u čemu je sudjelovalo 11 članova i to: Alojz Buljan, Josip Marić, Zdravko Miličević i Zoran Šimić iz PD "Bitovnja" Kreševu, Miljenko Bošnjak, Željko Knezović, Andelko Martinović i Miljenko Tomić iz PD "Prenj 1933" Mostar, te Anto Bošnjak i Jozo Grebenar iz PD "Vitez" Vitez, kao i Ivo Bavrka iz PD "Kuk" Novi Travnik.

Tijekom boravka snimljeno je preko 3 sata video materijala i blizu 500 fotografija, od čega će se napraviti svojevrstan zapis o jednoj od naših najambicioznih akcija.

Svojim je prilozima potpomoglo nekoliko kreševskih poduzeća i Općinsko poglavarstvo Kreševa, a lokalni mediji – Hrvatski radio Herceg-Bosne i RTV Kiseljak, posvetili su joj dosta pažnje.

Planinska zveza Slovenije i PD "Ljubljana-Matica" pružili su pomoć da ovaj pohod protekne u najboljem redu, u prvom redu priznajući povlašten status prilikom nočenja i pored činjenice da BiH još nije primljena u članstvo UIAA. Ako je suditi po onoj narodnoj da se po jutru dan poznaće, vjerovati je da će planinarstvo u Kreševu, Kiseljaku, Vitezu, Novom Travniku i Mostaru vrlo brzo ponovo doseći predratnu razinu.

Zoran Šimić

TKO JE TKO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

IVAN SALOPEK

Rođen je ispod Kleka u Oštarijama kod Oglina, daleke 1928. godine i kao da je ta činjenica predodredila da se Ivan Salopek zaljubi u prirodu i planine.

U sunčanom Mostaru se školovao za učitelja. Učio je svu djecu da od malena vole svoj zavičaj i svoju domovinu, pa su mnogi poslije postali čuveni planinari.

Jedno od najčuvenijih društava u BiH je HPD "Prenj 1933" u Mostaru, koje dio svog ugleda duguje gospodinu Salopku jer se on prihvatio najtežih ali korisnih poslova: vođenja arhiva i inventara, obavlješćivanja tiskom o akcijama, organiziranja seminara i izleta osnovnoškolske i srednjoškolske mlađeži, čišćenja i dežuranja u planinarskim objektima i posluživanja planinarskih dužnosnika. Nerijetko je doživljavao i poniženja, ali se nije predavao. Borio se za planinarsku etiku, a protiv svake zlouporabe za osobnu korist, nesebično se izlažući gnjevu moćnika.

Njegova je evidencija o svim radnjama i aktivnostima planinara toliko pouzdana i detaljna da je dobro došla u domovinskom ratu. Za vrijeme agresije JNA na Mostar, BiH i Hrvatsku uništeni su planinarski objekti i prometni park PSD "Prenj", pa je nastala potreba da se nabavi bar jedno vozilo za sljednika PSD "Prenj", koje se danas zove HPD "Prenj 1933". No nitko nije znao registarske brojeve predratnog u ratu uništenog kombija da bi se steklo pravo na sniženu carinu za novonabavljeni kombi. Tu je pomogla precizna Salopekova evidencija. Zapisane znamenke provjerili su namještenici MUP-a i bile su točne.

Iako ima i danas živih planinara koji su bili aktivni i prije daleke 1933. godine, nitko se nije sjetio ili nije smio isticati da je baš te godine utemeljena podružnica HPD "Prenj". Pred pučanstvom je uporno prešućivan onaj pridjev "hrvatsko" te je 1950. godine utemeljeno PSD "Prenj" kao "prvo" društvo u Mostaru, kao da

prije drugog svjetskog rata nije ni postojalo "HPD "Prenj". Najviše je zaslужan i opet Ivan Salopek što društvo na prostorima hrvatskih općina u Mostaru nosi naziv HPD "Prenj 1933".

Samo u 1996. godini Salopek je izveo 14 planinarskih uspona. Visokogorsku hercegovačku transverzalu dugu 220 km obišao je tri puta, istočno-hercegovačke planine deset puta, na slovenskom Snežniku ima šest zimskih uspona. Bio je besplatni vodič raznim planinarama više puta.

Sada HPD "Prenj 1933" ima arhiv upakiran u 35 sanduka. Uz pomoć nekoliko članova arhiv je u domovinskem ratu mijenjao lokaciju šest puta. Kad su neprijateljske granate najviše padale na Mostar, tri dana je ovaj sajesni i samoprijegorni planinar skupljao list po list i tako je arhiv spašen. To mu se desilo dva puta!

Ovaj vitalni i krepki planinar i danas se nosi s kilometrima i pješačenjima po hrvatskim planinama. Susrećući prijatelje planinare pozdravlja ih prepoznatljivim pozdravom "Pozdrav iz sunčanog Mostara".

I danas se zalaže da se što više hrvatske mlađeži uputi u naše lijepе planine, ali nerijetko nailazi na otpor moćnika koji misle da bez njih ne može biti planinarstvo.

Unatoč svojoj dobi, Salopek i danas besplatno obnaša tajničku dužnost Planinarskog saveza Hrvatske zajednice Herceg-Bosne.

Pored više pisanih priznanja matičnog i drugih društava, nagrada Gradskog saveza Mostara i Republičkog saveza BiH, prošle je godine primio povelju počasnog člana Društva kojom se ne može pohvaliti mnogo planinara.

Na kraju: ako na nekoj planini naše domovine i šire spomenete Mostar i ako netko na to spomene Ivana Salopka, ne trebate se iznenaditi.

Cvitan Pandža

ŽUMBERAČKA KRONIKA, VIII.

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

• **Proljetni pohod u Žumberak.** U subotu, 21. lipnja održan je jubilarni, deseti Proljetni pohod planinara u Žumberak. Prema pravilniku pohoda, planinari koji deset puta prođu trasu od Sošica do Sekulića dobiju od organizatora PD "Trešnjevka-Monter" počasnu plaketu. Slučaj je htio da je upravo deset planinara za deset puta prijeđeni put primilo lijepu, umjetničku izrađenu plaketu, rad Igora Lenarda, apsolventa zagrebačke Likovne akademije. U pohodu je sudjelovalo tridesetak planinara (prije deset godina bilo ih je 300). Nije ih ni moglo biti više, jer su se istog dana održavale još tri velike akcije: na Ošttru, u Šoćevoj kući i u Međimurju. Najposjećenija akcija bila je "medi-murska", jer je planinare privukao dobro organiziran i atraktivni program. Krajnje je već vrijeme da se društveno značajne akcije usklade i nave je godišnjim kalendarom.

• **Planinarski put Žumberkom.** Vrijedni članovi HPD "Japetić" iz Jastrebarskog dopunili su markacije i postavili putokaznu tablu na Vranjačkom polju (dionica: Dolina Slapnice-Vranjačka jaruga-Vranjačko polje). Na taj je način riješen "opasni"

dio puta PPŽ.

Upozoravaju se planinari koji prolaze dionicu PPŽ od Sekulića preko sutjeske Sušice do Cvjetića da pripaze na dio puta gdje je izvršena gola sječa šume (!; od doma 15 min). Tu se treba samo strmo spustiti do ceste i mosta na potoku Sušici; dalje markacijom.

Na svim kontrolnim točkama PPŽ postavljeni su novi žigovi. (Ne zaboravite na put ponijeti ja-stući natopljen bojom za žigove.) Rezervni žigovi Sv. Gere, Vodica, Zelenog vira i Sopotskog slapa pohranjeni su u Planinarskom domu "B. Farkaš" u Sekulićima.

• **Put Tarači – Boljara.** Šumskom stazom od sošičkog zaseoka Boića pored livade Seoci do mostića i ceste u šumi Boljari između dva svjetska rata i u poratnim godinama sošičke su žene nosile hranu svojim muževima-koscima na livade podno vrha Sv. Gere. Hranu su nosile na glavi u "procvanju" – pletenoj niskoj ovalnoj košari. (Ispod "procvanja" na glavu se stavljala "podvijača" – malo etnologije nije na odmet.) Kosila se tada sočna trava na košanicama Kuti, Bjelovina, Kaš-

Hranilovića kuća u Sošicama,
između dva rata gostonica s
prenoćištem, sada gostonica.
Foto: V. Jagarić

tanice, Količevi krči, Seoca, Vrh Planine, Planina Krčage... Danas se više ne čuje pjesma kosaca ni zvuk klepanja kose – to je prošlost. Ovom nekada uhodanom šumskom stazom prolazili su i planinari na putu za Sv. Geru. Staza je danas zapuštena i zarašćena visokom travurinom, trnjem i grmljem. Bio bi prevelik posao da se staza ponovno uspostavi za planinare. Do mostića na Boljari postoji jedan drugi put koji bi za planinare bio prihvatljiv. To je napušten kolski put u predjelu šume Petrove drage, kojim su Sošičani nekad izvlačili drva i sijeno iz gore u dolinu. Put izlazi na cestu kroz koju vodi trasa Monterovog Proljetnog pohoda u Žumberak. Do sošičkog zaseoka Tarači ima oko 600 m. Kad bi se taj put označio, bio bi to najkraći prilaz Sv. Geri. Nije zahtjevan, nema velikih uzbrdica, pogotovo je pogodan za silazak, a može se proći za pedesetak minuta.

- **Razno.** Između dva svjetska rata planinari su mogli prenoći u gostonici "K veseloj Marici" ili u gostonici legendarnoga seoskog sošičkog načel-

nika Nikole Hranilovića-Vune (poslije je kuću s gostonicom otkupio Dako Radić). Danas se može prenoći kod gostoljubive obitelji Marije i Drageta Fijale. U dvije namještene sobe mogu prespavati četiri osobe uz vrlo povoljnu cijenu, pa i s pansionom (planinari imaju popust). Nije li to početak seoskog turizma u Sošicama i doprinos rješenju "planinarskog prenočišta" u središnjem Žumberku, jer je planinarski dom na Vodicama malo zatvoren, malo otvoren, više zatvoren. Podrobni obavijesti na telefon 847-511.

Bilo bi već krajnje vrijeme da HPD "Dubovac" iz Karlovca i PD "Trešnjevka-Monter" iz Zagreba zajednički riješe pitanje prelaza preko potoka Jarak u predjelu Tratine (dionica Vodice-Boljara-Sv. Gera-Studena voda-Sekulići), jer je i ovog proljeća bilo velikih prigovora zbog "mokrih gojzerica".

PLANINARSTVO U TISKU

"VELEBITEN"

Bilten PDS "Velebit", urednik Ana Sutlović, speleolog, format A-5, tiskan fotokopiranjem, s naslovnicom i zadnjom stranicom u boji.

Br. 20 donosi članak D. Cucančića o improvizacijama u speleologiji (pismeni rad za stjecanje naziva instruktor speleologije), V. Božića o međunarodnom simpoziju o umjetnom podzemlju u Nizozemskoj, D. Petričolija, T. Bakran-Petričolija, Z. Kodbe i B. Jalžića o biološkim nalazima u vruljama u uvalama Modrić i Zečica, te izveštaje o rezultatima natjecanja Hrvatskog sportskog penjačkog kupa 95, o Danu Sveučilišta, o trećoj međunarodnoj školi krasa, o osnivanju Biospeleološkog društva u Zagrebu, o 24. zagrebačkoj spel. školi, o planu rada SO-a i planu međunarodnih spel. skupova, o najvećim špiljama i jamama u Hrvatskoj. Na kraju je objavljen popis svih dosadašnjih članova SO PD "Javor" i PDS "Velebit", kao i upute o taktici uspona.

Br. 21 većim je dijelom posvećen alpinističko-speleološkoj ekspediciji članova PDS "Velebit" u Južnu

Ameriku, a sadrži dnevnik ekspedicije A. Čop i popis sponzora; slijedi članak L. Vrečar o usponu na Kilmundaro, B. Šeparovića o usponu na Cho Oyu, M. Vujovića o trekingu po Turškoj, te in memoriam Zoranu Stipetiću-Patkiju i Branku Puzaku-Campiju.

Br. 22 donosi članak G. Tomšića o prehrani speleologa ronilaca. D. Petričolija o Jami za Piščetom, B. Vrbeka o pečatu i amblemu SO PDS "Velebit", izvještaj T. Bizjak o radu SO u 1995. god. i istraživanju špilje "Stara Sušica", I. Jelinica o najdubljim jamama i najduljim špiljama svijeta, te o ronilačkim rekordima u špiljama, sjećanje A. Čop na Boliviju i Čile, opis boravka na Lubenovcu zimi, razloge penjanja u stijeni M. Čepelaka i prikaz teksta o Velebitu na Internetu I. Petrovića.

Br. 23 donosi članak B. Šeparovića o korištenju visinomjera, prijevod članka D. Raleigh o izboru penjačkih užeta, biografiju V. Božića (povodom 60 god. života) iz pera A. Sutlović, članak V. Božića o Žrvenoj peći – kamenolomu žrvnjeva, izvještaj s Planinske škole '95 I. Munić i dojmove s te škole T. Krajine, izvještaj o 25. zagrebačkoj spel. školi S. Rešetara, vijest

o otkriću Slovačke jame na Velebitu (-1017 m), obavijest o spuštanju u jedan bunar u Indiji Č. Josipovića i razne kraće vijesti.

Br. 24 donosi članak slovačkog speleologa B. Šmida o otkriću Lukine jame (Manual I) i jame Trojame (Manual II), te o istraživanju Slovačke jame, izvještaje A. Čop o 4. međunarodnoj školi krasa u Postojni i G. Tomšića o 26. zagrebačkoj spel. školi, prijevod V. Božića iz Biltena međunarodne unije o Etičkom kodeksu speleologa i razne druge vijesti, tekst Uvjeta pod kojima strani speleolozi mogu u Hrvatskoj obavljati spel. istraživanja (hrvatski tekst V. Božić, engleski prijevod J. Munić), adresar spel. udruge u Hrvatskoj A. Sutlović, opis doživljaja s Korzike T. Čaleta, doživljaj putovanja po Alpama M. Božičevića, vijesti na Internetu o filmu o Andama te strip o pravilnom hodanju.

Br. 25 donosi godišnja izvješća o radu alpinističkog, planinarskog i spel. odsjeka PDS "Velebit" za 1996. god., članak V. Božića o 900 godina prvog spomena jedne špilje u Hrvatskoj, izvješća D. Bakšića o spel. logoru na Biokovu i o spel. večeri, izvješće D. Bakšića o čišćenju špilje Veternice, prikaz R. Vuge o putovanju biciklom po Gorskom kotaru, opis doživljaja I. Vrbnjak s puta na Radlovac, mišljenje I. Kunšteka o zaštiti bilja, sjećanje B. Aleraja na tragično preminule Velebitaše, i in memoriam H. Malinara speleologu Karlu Horvatu-Jambreku.

Br. 26 donosi najavu B. Rajšela o ekspediciji "Karakorum 97" i obavijest gdje kupiti planinarsku opremu, vijest o penjanju uz zamrznuti Sopotski slap, izvještaj M. Andreisa o 3. otvorenom velebitaškom natjecanju u spel. orijentaciji u Tounju, osvrt M. Čepelaka na prva spel. orijentacijska natjecanja, izvještaj D. Štefanec o špiljarenju na Ravnom Dabru, vijest s Interneta o policijskoj zabrani pristupa planinarima Ravnom Dabru 25.5.97. zbog proslave MUP-a, izvješće s 27. zagrebačke spel. škole D. Bakšića, vijest M. D. Živković o osnutku Spel. društva "Had" u Poreču, prikaz pješačkog rellyja kroz Samoborsko gorje I. Petrović, uputu T. Tomšića za vađenje krpelji i o bivakiranju u Žumberku V. Gomzija. Na kraju je objavljen sadržaj svih brojeva Velebitena od 1-25 i pjesma M. Čelepaka o spel. sastancima srijedom. (Vlado Božić)

"ORIJENTACIJA" BROJ 25

Pred nama je 25. broj biltena Orijentacija, riječkog glasila za orijentacijski sport. Dobro su uređeni i prezentirani podaci trka za Kup Hrvatske, s ranglistama i bodovima te osvojenim mjestima na pojedinim trkama. Orijentacijskom sportu dat je značajan podstrek svečanim proglašenjem pojedinačnih i momčadskih pobjednika za sezonu 1996. u prostorijama HOO.

Adresar društava i klubova, sređen i ažuriran, nesumnjivo će dobro doći svim zainteresiranim, kao i

Kalendar orijentacijskih natjecanja u 1997. godini.

Već po tradiciji, lijepo je i pregledno obrađena orijentacijska djelatnost PD "Torpedo" iz Rijeke (poželimo im i dalje mnogo uspjeha!).

Odlukom uređivačkog odbora od ovog broja počelo je objavljivanje švedskog prijevoda Control Descriptionsa od IOF-a (Pregledni podaci staze). Ta brošura predstavlja važnu stepenicu u našem orijentacijskom sportu. (Miljenko Pavešić)

"ZAJEDNIČAR" O MEDVEDNICI

U tjedniku "Zajedničar" što ga izdaje Hrvatska bratska zajednica (HBZ) iz Pittsburgha u SAD, tiskana je poduža reportaža-putopis s naslovom "Medvednica-biser Zagreba". Autor je Dmitar Mamula iz Vrbovskog, izvjestitelj ovog lista iz Hrvatske. U tekstu se spominju značajni lokaliteti, izletišta, planinarski domovi, planinari i časopisi, među njima naš, Lički planinar i drugi. U broju od 13. kolovoza isti je autor objavio reportažu o Mrkopaljskom kraju.

"VELEBITSKI BOTANIČKI VRT"

U povodu proslave 30-godišnjice Vrta, održane u samom Vrtu 28. kolovoza, objavljena je lijepa brošura sa slikama u koloru pod naslovom "Velebitski botanički vrt" (48 str., format 20x13, naklada 1000, autor Vice Ivančević, izdavač Hrvatske šume, Uprava šuma Senj, tisak A. G. Matoš, Samobor). Sadrži opis prirodnih značajki, povijest vrta, opis stručnih i tehničkih radova te poglavlja o gospodarenju, financiranju, popularizaciji i budućim zadacima. Na kraju je i literatura, u kojoj se spominje časopis "Naše planine", ali pod pogrešnim imenom "Naše novine". (Ž. P.)

PLANINARSTVO U "NAŠIČKOM ZBORNIKU"

Potpredsjednik Hrvatskog planinarskog saveza Drago Trošelj, pravnik u Našicama, objavio je u 3. svesku Našičkog zbornika (Našice 1997) povjesnu studiju od petnaestak stranica pod naslovom "Uz 75. obljetnicu planinarstva u Našicama", ilustriranu sa sedam slika, dijelom u koloru (motivi s pohoda po Africi, Južnoj Americi, Skandinaviji i dr.). Autor je poznat našim čitateljima po nizu zanimljivih putopisa, obično po manje poznatim planinama. U povjesnom pregledu našičkog planinarstva skupio je obilje podataka, u što je bez sumnje uložen velik trud i mnogo vremena. Planinarstvo je u tom gradu započelo 4. siječnja 1923. osnivačkom skupštinom HPD-ove podružnice "Bedemgrad" (danas PD "Krndija"). (Ž. P.)

IN MEMORIAM

ING. IVAN ĐURIČIĆ

Dana 6. lipnja su ne samo križevački planinari već i planinarska organizacija Hrvatske izgubili aktivnog člana, jednog iz plejade križevačkih planinara čija su imena zlatnim slovima upisana u povijest planinarstva u Križevcima. Morali smo se oprostiti s našim prijateljem Đukom.

Dipl. ing. Ivan Đuričić-Đuka, rođen je 23. listopada 1934. u Oštretici kod Novog Marofa. Gimnaziju je završio u Bjelovaru, a Šumarski fakultet u Zagrebu 1961. godine, gdje je 1982. godine i magistrirao. Svoj radni vijek proveo je najvećim dijelom u Šumariji u Križevcima. Bio je predsjednik Skupštine općine Križevci i zastupnik u Saboru Hrvatske.

Članom HPD "Kalnik" Križevci postao je u proljeće 1960., i odmah se uključio u organizaciju četvrtog sleta mladih planinara Hrvatskog zagorja. Bio je svestrani ljubitelj prirode i čovjeka, idealna osoba za pravog planinara. Aktivno se uključuje u Sekciju za obilježavanje staza na Kalniku i jedan je od glavnih pokretača pošumljavanja Kalnika, najprije okoliša Doma, a zatim i ostalih dijelova. U vrijeme dogradnja i adaptacija Doma na Kalniku član je Gospodarske sekcije. Prvi put postaje predsjednikom HPD "Kalnik" 1969. g. Zbog toga se i mogla ostvariti desetogodišnja želja križevačkih planinara da se uredi transverzala cijelom dužinom Kalnika od Lepavine do Varaždinskih Toplica. U to se vrijeme počelo i s tečajevima za vodiče i općenito za planinare. Za smotru planinarskog podmlatka Jugoslavije, koja se održavala na Kalniku od 3.

do 5. srpnja 1976, napisao je prilog "Kalnik – osnovne prirodne osobine". Od tada se proteže njegova neprekidna briga da se Kalnik sačuva ne samo fizički već i pravno, kao zaštićeno područje. Po drugi puta je biran za predsjednika 1995. i na toj ga je dužnosti zatekla prerana smrt.

8. lipnja 1996. se na Kalniku ostvario njegov dugo-godišnji san: svečano je otvorena kružna Poučna staza. Za tu je prigodu zajedno s prof. Đurom Raušom sa Šumarskog fakulteta u Zagrebu napisao i priručan vodič. Staza prolazi najzanimljivijim dijelom Kalnika, prepunim bioloških rijetkosti i nezaboravnih vidika. Na toj stazi znao je svaku biljku, stablo i kamen. Toga je dana naš Đuka bio vjerojatno najsretniji čovjek na svijetu. Nažalost, nije dočekao niti godišnjicu Poučne staze, jer nam ga je smrt oduzela samo dva dana prije. Staza je ubrzo postala poznata i svi su joj davali najviše ocjene. Križevački planinari jednostavno su je zvali "Đukina staza". Tako neka i ostane, na spomen zaljubljenika u prirodu i aktivnog planinara koji je toliko volio Kalnik da je na izletima znao oduševljeno uskliknuti: "Ipak, mi imamo Kalnik!" i time je sve rekao.

No, prije svega bio je velik čovjek, uvijek susretljiv i zbog toga će nam ostati u sjećanju kao drag prijatelj, koji nikada neće biti zaboravljen. (Željko Husinec)

ING. DARKO DULAR

Dana 22. srpnja umro je u bolnici u Modestu (Kalifornija) istaknuti zagrebački alpinist ing. Darko Dular od ozljeda što ih je zadobio prilikom pada sa stijene u NP Yosemite. Bio je jedan od najaktivnijih hrvatskih penjača. Po zanimanju je bio diplomirani inženjer arhitekture, oženjen, otac dvoje djece. Rodio se 20. travnja 1964. u Zagrebu. U planinarstvo se uključio 1977., u alpinizam 1984. Bio je član planinarskih klubova "Art Rock" i "Vertical". Ispenjao je mnogo teških uspona u Dolomitima i centralnim Alpama i nekoliko teških prvenstvenih penjačkih uspona u domaćim stijenama. Dva put je prepenjao El Capiten. Smjer Zodiac (510, A3) u sklopu alpinističke ekspedicije "Yosemite – Bugaboo 97" ispenjao je samo nekoliko dana prije fatalnog pada. Prije toga bio je članom zagrebačke ekspedicije "Everest 89", a prošle je godine sudjelovao u usponu prvenstvenim smjerom na Grenlandu u okviru projekta "Velike stijene svijeta". Svoju je svestranost pokazao 1993., kada je kao član hrvatske ekipe sudjelovao u natjecanju "Camel Trophy" u Tanzaniji i

Burundiju. Ustrajnost i nepokolebljivost bile su glavne značajke njegova pristupa alpinizmu. Njegovim odlaskom hrvatski je alpinizam izgubio svog značajnog predstavnika. (Boris Čujić)

BOGDAN CVEK

U Zagrebu je 13. ožujka nakon teške bolesti preminuo Bogdan Cvek, osnivač, a poslije i obnovitelj rada PD "Dr. Maks Plotnikov". Bio je svestrani planinar, skijaš, član GSS HPS i pročelnik stанице Samobor GSS HPS. Rođen je 6. prosinca 1925. u Zagrebu, gdje je završio strojopravarski zanat. Godine 1950. dolazi u "Foto-kemiku" u Samobor. Godinama je jedan od stupova planinarskog rada u Samoboru. Usko je bio vezan uz poduzeće "Fotochemika", njegovo planinarsko društvo i biser Samoborskog gorja – Okić. Alpinisti, planinari, izletnici, ljubitelji prirode, lovci i mještani oko Okića znali su ga kao dušu i pokretačku snagu koja je na livadi ispod ruševina Okićkog starog grada iznjedrila planinarsku kuću. Sate, a nakon odlaska u mirovinu i dane provodio je tu, radeći prvo na izgradnji, a potom na uređenju i opremanju doma, priskrbujući tako svima dragi cilj izleta. Zato svaki odlazak na Okić i boravak u planinarskoj kući pod Okićem, u velikog broja

posjetitelja budi i sjećanje na Bogdana Cveka, "dobrog čovjeka s Okića", ali i na vrijeme i način planinarskog rada kojem je on dugi niz godina pripadao i za koji se cijeli svoj životni vijek zdušno zalagao. Hvala mu za sve dobro što je među planinarama i u životu uradio.

VIJESTI

NUŽNE PROMJENE U PLANINARSKIM STATUTIMA

Izvršni odbor HPS je na svojoj sjednici održanoj 8. rujna 1997. razmatrao pojedina pitanja normativnog ustroja naše udruge prema važećim zakonima, te o svojim zaključcima šalje sljedeću obavijest svim udruženim članicama Hrvatskog planinarskog saveza o nužnim promjenama u Statutu HPS i statutima planinarskih društava, županijskih i gradskih planinarskih saveza na temelju Zakona o udrušama i prijedloga Zakona o športu. Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici 18. lipnja 1997. g. prihvatio je Zakon o udrušama (objavljen u NN br. 70/7.7.97.) prema kojem je potrebno uskladiti sve statute u našoj planinarskoj udruzi najkasnije do 15. siječnja 1998. g. Isto tako, na ovojesenskom zasjedanju Sabora RH očekuje se i Zakon o športu čije će donošenje uvjetovati daljnje promjene u našim statutima.

1) Zbog kratkoće vremena i vjerojatnosti da ne posredno nakon uskladivanja naših statuta prema Zakonu o udrušama slijedi još jedno uskladivanje prema Zakonu o športu, Komisija za normativne akte i Izvršni odbor HPS predlažu planinarskim društvima da za taj i

sve eventualne buduće slučajeve ugrade u svoje statute članak prema kojem i niža tijela upravljanja (npr. upravni, izvršni odbor i sl.) mogu donositi one izmjene statuta koje ne zadiru u našu osnovnu planinarsku djelatnost, već su samo usklajivanja prema novodonesenim zakonskim obvezama.

2) HPS je skupštinskom odlukom 9.3.1996. dao mandat Izvršnom odboru za promjene takve vrste u Statutu HPS koje će biti obavljene do isteka roka usklajivanja prema Zakonu o udrušama, ali za sve promjene koje će uvjetovati novi Zakon o športu smatramo da je važno sazvati Skupštinu HPS, jer prijedlog toga zakona u pojedinim dijelovima izravno zadire i u našu osnovnu djelatnost.

3) Kako bi planinarska društva mogla održati svoje skupštine ne čekajući izmjene Statuta HPS, napominjemo da će i u novom Statutu HPS isti članak (članak pod brojem 20) kao i u dosadašnjem, uređivati udruživanje planinarskih društava u Hrvatski planinarski savez, te se na taj broj članka može pozivati statut planinarskog društva.

4) Pri uskladivanju statuta planinarskih društava skrećemo pozornost posebno na ove članke Zakona o

udrugama:

- članak 3.: članstvo u udruzi, tko može biti biran u radnu tijelu udruge, mogućnost članstva stranih državljana i stranih udruga, obvezni popis članova udruge
- članak 4. (3): namjenu eventualne dobiti treba propisati statutom
- članak 10. i 11.: osnivanje i statut udruge
- članak 8.: udruživanje udruga, ustrojstveni oblici udruga
  - u našem slučaju sekcije, odsjeci i sl. i njihovo posebno prijavljivanje tijelima državne uprave
- članak 12. i 13.: nazivi udruga; uporaba riječi "hrvatsko" u imenu udruge odobrava Ministarstvo uprave i, prema našim podacima, osim za Savez upitna je uporaba "hrvatsko" ispred imena 80% planinarskih društava koja danas imaju takvo nazivlje u Hrvatskoj
- članak 14., 15. i 16.: upisi u odgovarajuće registre; isto vrijedi za upise županijskih planinarskih udruga koje se, prema našoj odluci, trebaju osnovati do kraja ove godine
- članak 23. i 25.: imovina udruge i finansijsko poslovanje
- članak 37.: rokovi uskladivanja statuta
- članak 38.: nekretnine udruga i njihovo raspolažanje; iako je za našu udrugu to propisao važeći Zakon o športu iz 1995, mišljenja smo da prema stavku 9. ovog članka do 14.9.97. sve naše članice koje su imale pravo raspolažanja ili korištenja nekretnina ipak nekretnine popišu i popis pošalju Vladi RH.

5) U prijedlogu Zakona o športu koji će Sabor donijeti u rujnu, obratite pozornost na ove članke:

- članak 7. do 37.: amaterski športski klub; u HPS orientacija i športsko penjanje
- članak 63. do 66.: športske udruge; u HPS planinarska društva
- članak 69. i 70.: športski savezi u općinama, gradovima i županijama
- članak 111.: športski stručnjaci; u HPS instruktori planinarskih specijalnosti
- članak 112. i 113.: športski djelatnici i športski dragovoljci; u HPS aktivisti u P. D.
- članak 121. do 125.: porezni sustav; u HPS porezne olakšice, donacije, sponzorstva
- članak 156. do 164.: športske građevine; u HPS planinarski objekti.

Skrećemo pozornost našim članicama da obavljanje ugostiteljske djelatnosti u planinarskom domu propisuje Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (NN br. 20/97), glava 5, članak 22 i izmijenjeni članak 32. Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata (NN br. 57/95 i 110/96), članak 24a, isti članak stavak 2, članak 80a i članak 91a; fizička osoba koja obavlja tu djelatnost u planinarskom domu mora još i zadovoljavati uvjete propisane u Zakonu o obrtu.

DUGOVANJA DRUŠTAVA SAVEZU

Vrijednost članskih markica (20,00 kn odrasli; 10,00 kn mlađež i umirovljenici) koju planinarska društva uplaćuju HPS-u u cijelosti se, i to većim dijelom izravno (životno osiguranje) i manjim dijelom neizravno

(djelatnost 15 stručnih i organizacijskih komisija), vraća članstvu naše udruge.

Premije osiguranja HPS uplaćuje kvartalno, a troškovi komisija raspoređeni su neravnomjerno tijekom godine (najviše ljeti). Zbog neplaćanja računa za markice od strane planinarskih društava ta namjenska sredstva nedostaju u ispunjavanju finansijskih obveza HPS prema osiguravajućem društvu i korisnicima u komisijama.

Zato još jednom molimo da dužna planinarska društva podmire račune za članski materijal. Ako nisu prodali sve markice, mogu uplatiti iznos za onoliko koliko su prikupila, a do kraja godine uplatiti razliku ili vratiti neiskorištene markice. Česta dosadašnja praksa zamjene neprodanih markica za markice od slijedeće godine bit će moguća samo ako je u cijelosti plaćen račun za već zaduženi članski materijal.

Predlažemo da se od slijedeće godine podižu markice prema vlastitoj realnoj procjeni njihove prodaje po kvartalima, te tako i uplaćuju HPS-u. Nadamo se razumijevanju toga problema, jer ovog trenutka planinarska društva duguju HPS-u preko 100.000 kn a nedostatak takvih sredstava stvorio bi ozbiljne teškoće u poslovanju i velikim privrednim poduzećima, pa ne treba isticati koliko je to izraženije u našem planinarskom savezu.

Cijena članske markice za 1998. godinu povećat će se na 25,00 kn (odrasli) i 12,50 kn (mladež i umirovljenici) isključivo radi kvalitetnije premije životnog osiguranja svakoga našeg člana na planinarskim izletima. Godišnje prosječno oko pedesetak naših članova dobiva naknade s tog naslova za smrt, invaliditet i troškove spašavanja. S novom cijenom markica povećala bi se i dosadašnja naknada članovima od 5.000 kn, odnosno 10.000 kn, za dva i po puta.

RAZGLEDNICE "POZDRAV S VELEBITA"

U uredu HPS, Kozarčeva 22, Zagreb, možete po cijeni od 20 kn kupiti ili naručiti komplet od 10 izuzetno atraktivnih razglednica Velebita vrlo prikladnih za poklon, dopisivanje ili uspomene s izleta u tom području. Osim glavne slike, na poledini se nalazi još jedna manja slika, također u boji, te odgovarajući tekst.

HPS NABAVIO SATELITSKI TELEFON "ALTUS MINI M"

Ekspedicija HPS "Everest 97" putem sponzorstva s tvrtkom "Belam" iz Rijeke uspjela je uz vrlo povoljne uvjete nabaviti satelitski telefon "Altus Mini M" za potrebe Hrvatskog planinarskog saveza. Uredaj je moguće posuđivati za sve akcije HPS, za vježbe i akcije GSS HPS, ali i korisnicima i izvan HPS-a. Besplatan najam, samo uz plaćanje potrošenih impulsa, moguće je samo za akcije HPS-a koje odobri IO HPS. Korisnicima izvan HPS-a uredaj se može iznajmiti po posebnom Pravilniku, ako unaprijed plate ove cijene najma: do 10 dana – 500,00 kn, 11 do 30 dana – 2.500,00 kn, 31 do 60 dana – 4.000,00 kn, 61 do 90 dana – 6.000,00 kn, 91 dan do 6 mjeseci 8.000,00 kn.

Zbog stvarne vrijednosti tog uređaja (DEM 16.000,00) on nije osiguran za cijelu godinu, već se mora osigurati za svaku posudbu posebno, osim za akcije GSS-a kada se koristi prema potrebi i tada za nj odgovara osoba koju zaduži pročelnik Komisije za GSS, pročelnik Stanice GSS – Zagreb ili tajnik HPS.

Uredaj se iznajmljuje uz potpisivanje reversa, upoznavanje korisnika s ovim pravilima, potpis korisnika da je primio ispravni i neoštećeni uređaj, te upoznavanje korisnika s načinom upotrebe satelitskog telefona, što obavlja tajnik HPS-a.

Osim za GSS HPS, uređaj se može podići samo uz korisnikovo predočenje uplaćene police osiguranja za kvar, lom i kradu satelitskog telefona stvarne vrijednosti 16.000,00 DEM, za razdoblje kada se koristi.

Svaki korisnik mora voditi knjižicu razgovora (datum, ime korisnika, telefonski broj s kojim je razgovarano preko satelita, te dužina razgovora u sekundama) koja se uspoređuje s memoriranim podacima u samom uređaju, te specifikacijom službe zemaljske stanice "Station 12" u Nizozemskoj koja mjesечно obračunava broj potrošenih impulsa.

Svaki korisnik prije posudbe upoznat će se i sa cijenom impulsa, koja je 1.9.1997. protuvrijednost za 4,00 USD na minutu, čemu se pridodaje 8% troškova HPT i na taj iznos još 10% poreza.

Svaki korisnik, osim GSS HPS u akcijama spašavanja, snosi sve troškove razgovara i uplaćuje ga na račun HPS-a, a koji ih kao vlasnik uređaja plaća HPT-u.

KOMISIJA ZA PLANINARSKE PUTEVE HPS

Ove je godine radila na obnovi markacija i povezivanju markacista. Valja riječiti nesuglasice nastale osnivanjem županijskih saveza. Dogovorena je suradnja s NP Risnjak, Plitvice i Mljet, dok Paklenica i Kornati nisu odgovorili. Uređen je put od Samara na vrh Dinare i tu je postavljena kutija s pečatom i upisnom knjigom. Na Velebitu je križanje na Jezerima obilježeno križem, upisnom knjigom i pečatom i uredene su staze na Kraljev kuk i V. Lubenovac s Premužičeve staze te od Bojinca preko Liskovog dolca na V. Rujno. (Tomislav Pavlin)

NOVI PLANINARSKI VODIČI U DALMACIJI

Koncem svibnja završila je škola planinarskih vodiča ljetnih pohoda, koju je organizirala Stanica planinarskih vodiča Split prema jedinstvenom sustavu školovanja u planinarskoj organizaciji i kao nadgradnju nakon završene Opće planinarske škole. Školi je pristupilo 32 planinara, a s uspjehom ju je završilo 25. Osimanje je normalno s obzirom na funkciju budućih vodiča, tj. njihovu stručnost i odgovornost.

Program je ostvaren predavanjima i praktičnim vježbama na raznim planinskim terenima tijekom deset vikenda. Nastavni predmeti: organiziranje izleta, tura i

pohoda, vodička djelatnost, orijentacija u prirodi, prva pomoć s pristupom unesrećenom, osnove spašavanja u planini i osnove alpinizma – samo je dio sadržaja koji se ostvaruje tijekom škole.

Predavači i instruktori bili su alpinisti, gorski spašavatelji, planinarski vodiči, zatim biolog-ekolog, meteorolog i liječnik. Po prvi put su polaznici škole dobili prikladnu knjižicu Podsjetnik za vodiče, koji su predili M. Sunko i D. Tudorić. Podsjetnik može poslužiti i drugima za razvijanje temeljne djelatnosti u planinarstvu, ali i vodičkoj službi u cjelini. Pripravnici koji su udovoljili svim obvezama stažiranja (seminarski radovi, praktične vježbe, pristupili su ispitu za naslov Planinarski vodič ljetnih pohoda na Kozjaku 7. i 8. lipnja. Ispitnu komisiju je imenovala Komisija za vodiče HPS u sastavu: Milan Sunko, Milan Ivić i Vinko Prizmić. Pristupilo je 9 pripravnika (2 iz Dubrovnika i 7 iz Splita) i svi su pokazali zadovoljavajuće rezultate. Novi vodići ljetnih pohoda jesu: Dijana Tudorić, Božidar Sučić, Mladen Japirko, Nikola Jelinić, Branko Zarić, Ante Čagalj i Ivo Baras iz Splita te Dragana Orebić i Ivo Kvestić iz Dubrovnika. Svi oni čine i novu stručnu snagu u svojim matičnim planinarskim društvima. (Milan Sunko, prof.)

DOLOMITI 97

Stanica planinarskih vodiča Split organizirala je 1.-10. 8. višednevni pohod u Alpe – Dolomiti. To je zapravo ostvarivanje godišnjeg programa rada s naslovom kontinuirane edukacije planinarskih vodiča u visokogorskim uvjetima. Vremenski uvjeti bili su dobri, a sudionici psihički i fizički pripremljeni za visokogorske napore. Prehrana je temeljena na osobnom izboru i individualnoj pripremi hrane. Izvedeni su usponi na Piz Boe (3152 m), zatim po snježnim padinama i stijeni na Punta Roccu (3309 m) i Punta Peniju (3343 m) i, na kraju, na Catinaccio d'Antermaia (3004 m). Održana je i prigodna vježba u snijegu i ledu. Sudjelovali su: Milan Sunko (voditelj pohoda), Vinko Prizmić (stručni voditelj), Dijana Tudorić (blagajnica), Stevo Mentus, Mladen Japirko, Nikola Jelinić i Ivo Baras. (Milan Sunko, prof.)

GORSKI KOTAR NA VIDEO KAZETI

Turističke zajednice općina i gradova Gorskog kotara sudjelovale su u projektu Gorski kotar na video kazeti. Kazetu je izdao MARS 88 iz Zagreba, a promocija je upriličena na jezeru Bajer u Fužinama. Na video kazeti je pored mnogih tema, ljepota ovoga zeleno-plavog područja, prezentiran na dobar način i Nacionalni park Risnjak. Kazeta je u prvom izdanju izdana u tiraži od tisuću primjeraka, a samo pripremanje, snimanje i obrada trajali su dvije godine. Sve je svrstano u dvadesetak minuta. Kazeta je svakako mali dokumentarac i bilo bi lijepo da ga ima svaki istinski ljubitelj prirode i planinar. Autor filma je Ante Jurić, a tekstovi su od Marinka Jakovljevića iz turističke zajednice Fužine. (Dmitar Mamula)

OPEĆ OTVOREN DOM POD ZELENIM VIROM

Oronuli i do kraja dotrajali ugostiteljski objekt u poznatom goranskom izletištu Zeleni vir kod Skrada ponovo je doveden svrsi. Taj objekat, koji je bio prepušten zubu vremena, pretvoren je u Planinarski dom. Obnovljeni dom od sada ima sve prateće objekte, kuhinju i ležajeve, a ugostiteljske usluge obavlja obitelj Kameščak. Dom ima 20 ležajeva i dobru ponudu, pa svaki izletnik, gost, ribič, lovac i planinar može biti zadovoljan. Do doma je lijep silaz od Skrada u kanjon kojih 20 minuta, a malo više od kolodvora. Motorizirani mogu do doma uskom cestom od Skrada dugom 4 km. Svi koji svrnu do Doma mogu potom razgledati Zeleni vir, špilju Muževu hižu i Vražji prolaz. Na svježem zraku pregršt je zanimljivosti, posebno kanjon s vodopadom koji plijeni i izbjeljivo oko. Za sad su najbrojniji gosti bili Slovenci. (Dmitar Mamula)

POKLON ČLANOVIMA HPD "KLEK" OGULIN

HPD "Klek" Ogulin, dobrotom mons. Tomislava Šporčića, župnika ogulinskog, dobitio je na poklon lijep primjerak Biblije za dom na Kleku. Tim poklonom, naš mali čitalački kutak u domu sada krasi najčitanija i najviše prevodena knjiga koju je dao stvaralački genij čovječanstva. Posveta je posebno impresivna pa ju dajem u cijelosti:

*Čovječe, pazi da ne ideš malen ispod zvijezda...
na svom koncu mjesto u prah predi sav u zvijezde.
(A. B. Šimić)*

*Neka riječ božja svima koji se uspinju ovim stazama
bude putokaz do najvećeg vrhunca i punine života.*

Planinarskom društvu "Klek" u znak pažnje i zahvalnosti župnik i dekan ogulinski mons. Tomislav Šporčić.

Vrijedi pripomenuti da je mons. Šporčić rođen podno Velebita u selu Kuterevu. Sigurno da je i to doprinijelo odluci da nam pokloni Bibliju. Naše Društvo srdaćno se zahvaljuje darovatelju. (M. Pavešić)

OSIGURANA STAZA ZA USPON NA KLEK

Dana 6. rujna na stazi za uspon na vrh Kleka u predjelu kuloara postavljena je sajla dužine šesnaest metara. Tom djelatnošću uspon, a pogotovo silazak postao je siguran a i ugodan. Nosilac radova bio je gospodin Zdenko Kulaš, član Stanice GSS Karlovac, koji se na molbu tajnika HPD "Klek" spremno odazvao. Donio je akumulatorsku bušilicu i sav potreban materijal. "Klek" je osigurao samo sajlu. U radu su pomagali njegov sin Petar, nećak Marko te susjed Marko Ožura, svi članovi HPD "Dubovac" iz Karlovca. Slučaj je htio da se na Klek penjala jedna postarija gospođa iz Toronto u Kanadi. Oduševila se volonterskim radom planinara, a na naš nagovor i pomoći nije se zadržala kod

doma već se popela na vrhunac. Nije imala riječi da izrazi oduševljenje. Pečate u domu otisnula je u svoju putovnicu! (Miljenko Pavešić)

SPELEOLOŠKA IZLOŽBA U KARLOVCU

U prostorijama "Kluba 90" u Banjavčićevoj ulici održana je u rujnu pod pokroviteljstvom Turističke zajednice Karlovac izložba speleološke fotografije Dinka Stopića, Hrvoja Cvitanovića, Željka Bačurina, Petra Protića i Nevena Bočića, članova SD "Karlovac". Sastojala se od dva dijela, jednog koji sadrži špiljske fotografije i drugog koji je posvećen radu društva, posebno Speleološkom logoru "Sjeverni Velebit 1997" kolovoza ove godine. (Dr. Ante Starčević)

SDI NA JUŽNOM VELEBITU

Sekcija društvenih izleta HPD "Zagreb Matica" predila je od 15. do 17. kolovoza izlet autobusom za 44 člana u Veliku Paklenicu, s posjetom Obrovcu, Novigradu, rijeci Zrmanji i Masleničkom mostu. Organizator je bila Sonja Kozar, a vodič Vilim Strašek. U Obrovcu je za planinare služio misu don Elvis, nakon čega je slijedila vožnja od pet sati rijekom Zrmanjom, za što su bili osobito zaslužni Zdenka Koričančić iz Zagreba i Plamenko Anzulović iz Novigrada. Drugi je dan bila posjeta Paklenici, najprije podzemnim prostorijama na ulazu, a zatim špilji Manita peć. Neki su zatim otišli do planinarskog doma, a drugi sišli do mora radi kupanja. Hvala prof. Josi Radoševiću na besplatnom noćenju u OŠ Novigrad. Mi smo se odužili poklonom od 200 knjiga za školsku knjižnicu. Na povratak smo u Lukovom Šugarju posjetili predsjednika Društva ing. Željka Šipeka i ing. Edu Hadžiselimovića, organizatore akcije S.O.S. za Velebit, koji su nas lijepo dočekali zajedno s mještanima.

ĐAČKA PLANINARSKA SEKCIJA U RAVNOJ GORI

U okviru osnovne škole "Dr. Branimir Marković" u goranskom mjestu Ravna Gora djeluje Planinarska sekacija koja ima i ekosekciju s oko 70 učenika sviju uzrasta. Osnovana je prije pet godina i neprekidno djeluje u suradnji s ovdašnjim planinarskim društvom "Višnjevica". Rad sekcijske je vrlo raznolik i bogat. Samo minule školske godine imala je desetak uspješnih izleta po ovdašnjim planinama, pa i izvan općine Ravna Gora. Svi planinarski izleti nosili su naziv "Upoznajmo planine i ljepote Hrvatske". (D. Mamula)

ORIJENTACIJSKI KUP RIJEKA '97

Ovogodišnji Kup Rijeka '97 održan je na Lisini u nedjelju 8. lipnja. Organizator je bilo PD "Torpedo", uz logističku potporu vojnika iz 268. izviđačko-diverzantske satnije. Nastupilo je 189 natjecatelja od 268 prijavljenih, iz devet društava: 1. POK HV Jelen 29, 2. POK Maksimir 27, 3. PD Torpedo 26, 4. OK Sljeme 12, 5. PD Kapela 11, 6. PD Vihor 11, 7. PD Zrinski 9, 8. PD Runolist 8 i 9. PD Japetić 3.

Staze je zamislio i postavio Zoran Lazić, kontrolor HPS-a bio je Ivo Tišljari. Poslove na startu i cilju obavili su: Zoran Lazić, Ivan Radić, Saša Vignjević, Sava Šepić, Damir Jasprica, Nela Jasprica i Floreta Simić.

Izražavamo zahvalnost gradu Rijeci na finansijskoj potpori, a 268. satniji, kontroloru Ivi Tišljaru i KO HPS na tehničkoj pomoći.

Rezultati: Seniori: 1. Tihomir Salopek, Sljeme, 82,35; 2. Tomislav Kaniški, Jelen, 85,31; 3. Mario Nimac, Kapela, 88,52.

Seniorke: 1. Dunja Uročić, Maksimir, 87,38; 2. Eva Meštrović, Maksimir, 89,42; 3. Martina Bedeković, Kapela, 90,36.

Juniori: 1. Edin Smlatić, Torpedo, 118,26; 2. Danijela Fabijanić, Jelen, 123,21; 3. Milan Šašić, Torpedo, 150,25.

Juniorke: 1. Sandra Stinčić, Jelen, 100,36; 2. Ivana Mazura, Kapela, 108,04; 3. Tea Kružić, Torpedo, 119,16.

Kadeti: 1. Stjepan Petrač, Maksimir, 134,43; 2. Goran Grbac, Torpedo, 140,12; 3. Adem Alajbegović, Runolist, 151,03.

Kadetkinje: 1. Iva Kružić, Torpedo, 56,51; 2. Tena Ebespanger, Kapela, 97,52; 3. Marija Kovačević, Runolist, 104,40. (M. Pavešić)

PD "VRŠAK" U BROD MORAVICAMA

Društvo je prigodnom sjednicom obilježilo značajan jubilej, 25 godina rada i postojanja. Osnovano je 31. svibnja 1972. i danas broji oko 40 članova. Iza njih stoje mnogi uspjesi, pohodi na značajne visove, radne akcije, druženja, čišćenja planinarskih i lovačkih staza, održavanje izvora vode i mnogo čega još vrijedno hvalje. Sada pokušavaju izgradnju planinarskog puta kajonom Kupe kao i izdavanje Planinarskog vodiča kroz Brod Moravice i okolicu. Materijal za ovo već je gotov. "Vršak" radi i na tome da privuče što više podmatlaka i da omasovi članstvo, te da potiče razvitak ovdašnjeg turizma. Društvo ima i svoje prostorije u Gornjim Kutima kraj Brod Moravica, a usto su se opremili zbirkom planinarskih knjiga, karata i vodiča. Vjerujemo da će se još toga mnogo čuti o uzornom društvu. (Dmitar Mamula)

HPD DUBROVNIK

Dana 17. lipnja održana je redovna skupština HPD "Dubrovnik" u Dubrovniku. Kako društvo djeluje bez vlastitih prostorija, skupština je održana u maloj dvorani zgrade sindikata. Uz izvješće o dosadašnjem radu, na dnevnem redu bio je i izbor novog predsjednika, upravnog i nadzornog odbora te suda časti. Tako je društvo dobilo novu predsjednicu, gđu. Franicu Krile. Dopredsjednica je Mirjana Karaman, a tajnica Mirjana Kovačević. U posebnoj točki dnevnog reda raspravljalo se o obilježavanju 70. obljetnice postojanja HPD "Dubrovnik" koja će se proslaviti iduće godine. (Mirjana Kovačević)

NOVA MARKACIJA KOD KLANE

Članovi PD Pliš iz Klane nedavno su markirali planinarski put do Pliša (933 m). Uspon do vrha traje laganim hodom dva sata od centra Klane. Drugi prilaz Plišu, također markiran, vodi iz mjesta Lisac, a traje sat i po. PD Pliš, koje je osnovano u svibnju 1996. i broji oko 90 članova, radi i na uređenju kamene kućice u Staroj Rebri, koja bi trebala služiti kao buduća kontrolna točka.

Udaljenost između mjesta Klana i Lisac je 4 km, cesta je asfaltirana, a vodi kroz divan krajolik zanimljiv u svako doba godine, jer se tu susreću primorska i goranska klima. Cestom vozi i autobus za Rijeku. Za vrijeme nedavnog izleta na Obruč, odakle je za sunčanih dana lijep vidik na okolicu i Kvarner, vrijedni su članovi PD Pliš obnovili i markaciju od Trstenika (oko 960 m) do Obruča (1376 m), do čijeg se vrha lagano stiže za 2 sata i 15 minuta. Trstenik je prekrasna gorska livada na kojoj svakom prijatelju prirode zastaje dah od prostranstva, čistog zraka, obilja cvijeća u ljetnim mjesecima ili od rike jelena prvih dana rujna. Na početku puta od Trstenika prema Obruču, oko 50 m na desnoj strani, nepresušiv je izvor pitke vode. Od Trstenika do Klane je 15 km djelomično asfaltiranom cestom koja služi Šumariji za prijevoz drveta, a nedjeljom najčešće planinarima i izletnicima.

U središtu Klane je dobro uočljiv oglasni ormarić Društva. Članovi od samog početka redovno idu na izlete, vrlo uspješno surađuju s osnovnom školom u Klani, a sastaju se četvrtkom od 20 do 21 sat, kada se mogu dobiti i sve informacije na telefon 051/808-205. Veselimo se svakom pozivu i dobro nam došli u Klanu! (Rudolf Iskra)

40. OBLJETNICA HPD HPT "UČKA" RIJEKA

Izvješće predsjednika Borisa Bogovića i vrhunска organizacija svečanog obilježavanja ovog jubileja ostat će u pamćenju svakoga od 141 nazočnog svečanoj Skupštini HPD HPT "Učka" održanoj 29. lipnja u riječkom Domu Crvenog križa. Tim je povodom društvo tiskalo poseban broj Biltena, plakat i naljepnice te dalo izraditi jubilarnu značku i novu značku Društva, zastavicu i otvarač boca s prigodnim lijepim likovnim rješenjima u znaku Društva i njegova jubileja. Svečana Skupština završila je višesatnom planinarskom zabavom i druženjem, koje je nazočnima zaokružilo dojam za pamćenje.

U svom je govoru predsjednik Bogović naglasio: "Jedna od osnovnih značajki rada Društva je velika postojanost u priređivanju pohoda i izleta. Članovi svake nedjelje nekamo idu u pohod, a najavljeni izlet nikad ne otkazuju bez obzira na vremenske prilike. Taj kontinuitet izleta-pohoda pridonosi popularnosti Društva. U njega se učlanjuju svi oni koji su željni izleta i prirode jer su sigurni da će se na izlet ići bez odgadanja."

Ni u godinama najtežim za Republiku Hrvatsku nije jenjavala društvena aktivnost. Bogović je to i ilustrirao podatkom da je samo između 1991. i 1995.

godine organizirao 212 izleta-pohoda u kojima je sudjelovalo 3.448 planinara (prosječno 16 po izletu-pohodu). Kontinuirano i zapaženo rade: Sekcija za održavanje sastanaka utorkom na kojima se prikazuju dijapositivi s predavanjima, Sekcija za obilježavanje i obnavljanje planinarskih putova i staza i Sekcija za zaštitu prirode. Već samo nabranjanje sekcija govori da je riječ o jakom i agilnom planinarskom društvu. Sve je to ostalo trajno zabilježeno u spomenutom Biltenu.

Razumljivo je da je bogata zbirka odlikovanja i priznanja ovog Društva obogaćena još jednim. Naime, ovim je povodom predstavnik HPS Nikola Aleksić uručio HPD HPT "Učka" Plaketu, najviše priznanje Saveza. Plaketom su potom odlikovani Boris Bogović, Otmar Radić i Franjo Sobol. Zlatni znak HPS dobio je Karlo Rosenberg, a Brončani znak Marica Sošić i Ankica Paladinić. Posebna priznanja dobili su čelnici Centra pošta i TKC-a Luka Čukar i Ivan Perković. I Društvo je povodom svoga jubileja obdarilo lijepim odličjima svoje najaktivnije članove, brojna planinarska društva s kojima uspješno surađuje, te institucije i pojedince koji sponzoriraju i podupiru njihov plodan rad. U ime Grada Rijeke i njegovog gradonačelnika, Društvo je iz ruku gospodina Luciana Sušnja dobilo fotomonografiju Grad Rijeka s posvetom gradonačelnika gospodina Slavka Linića. (Boris Bogović)

KAKO JE POGINULA VARAŽDINSKA PLANINARSKA LJUBICA BREŠKI

Dana 17. srpnja 1997. planinarski klub "Extrem" iz Čakovca organizirao je izlet u Julijске Alpe. Istog dana uvečer došlo je naših sedam članova do Aljaževog doma: Ljubica Breški iz Varaždina, Gordana Pintarić, Vlado Glavina, Armin Sovar, Renato Šarić, Ivica Hozmec i ja, voda izleta, svi iz Čakovca.

Sljedećeg jutra padala je kišica te smo zbog lošeg vremena odgodili uspon na Škraticu i otišli do Počašnikovog doma gdje smo proveli noć. Dana 19. srpnja kiša više nije padala, vrijeme je bilo dobro, te smo obišli okolne vrhove Križ i Stenar. Kod Dovških vrata dio grupe je otišao istom stazom do Aljaževog doma, a Lj. Breški, G. Pintarić, R. Šarić, I. Hozmec i ja stazom preko Bovškog Gamsovca na prijevoj Luknju. Na silasku s Bovškog Gamsovca prema Luknji, otprilike na pola puta, na stazi širine blizu jedan metar, pola je staze bilo kamenje, a pola zemlja. Tu se naša članica Lj. Breški okliznula i pala u provaliju dubine oko 40 metara. Kada sam za dvije-tri minute došao do nje, nije više davala znakove života. Jedan naš član otrčao je do Aljaževog doma po GSS. Prvi spasitelj je stigao oko 17,45 sati, a helikopter oko 18,15 sati. U 19,00 sati sve nas je helikopter prebacio do Aljaževog doma. (Velimir Mačković)

NA VJEŽBI POGINULO PET SLOVENSKIH SPAŠAVATELJA

Dana 10. lipnja dogodila se u 11,30 sati u Turskom žlijebu u Kamniškim Alpama dosad najveća planinarska smrtna nesreća u Sloveniji: u dubinu od 300 metara

pali su dr. Jani Kokalj, policijski inspektor iz Kranja (42); Mitja Brajnik, načelnik stanice GSS Kranj i instruktor (43); Luka Karničar, ravnatelj osnovne škole u Predvoru i načelnik stanice GSS Jezersko (41); Boris Mlekuž, član stanice GSS Bovec i turistički dječatnik (45) i Rado Markič, spašavatelj iz Jezerskog (34). Pravi uzrok nesreće vjerojatno se neće nikad saznati, jer nema preživjelih, no smatra se da je vjerojatno riječ o nesporazumu s posadom helikoptera koji je sudjelovao u spašavalčkoj vježbi. Zajedno s "unesrećenim" podigao je u zrak navez s pet alpinista, pri čemu je puklo uže i oni su pali u dubinu. Ovaj je dogadjaj duboko potresao cijelu Sloveniju, tim više što su stradali ljudi na vježbi u kojoj su se osposobljavali za pomoći drugima. Prema evidenciji što je vodi liječnik dr. Franc Malešić, i sam spašavatelj, dosad je u Sloveniji smrtno stradal 13 članova GSS-a. (Ž. P.)

PLANINSKI VESTNIK O NAŠOJ EKSPEDICIJI NA EVEREST

Ljetni broj slovenskog Planinskog vestnika (br. 7-8) opširno se osvrće na ovogodišnju Hrvatsku međunarodnu alpinističku ekspediciju na Everest, što i ne čudi jer je u njoj sudjelovalo sedam Slovenaca. O Everestu je objavljeno čak četiri priloga: Srečni odpravarji na Mount Everest, Na vrhu Everesta brez kisika, Smrt je spet kosila na Everestu i S trupli posejana pot. (Ž. P.)

SLOVENSKI PADOBRANAC POGINUO NA BIOKOVU

U nedjelju 17. kolovoza nestao je na biokovskim padinama slovenski sportski padobranac Boštjan Gomboc (24) iz Murske Sobote nakon skoka s padobranom.

Pripadnici splitske Gorske službe spašavanja, pronašli su 20. kolovoza prije podne mrtvo tijelo stradalog mladića. Prema ozljedama na tijelu stradalog planinara, koje je pronađeno na teško pristupačnome biokovskom predjelu Malom stupu, gotovo tisuću metara od mjesta na kojem je pronađen padobran i neoštećena oprema, mlađi je Slovenac pri letu ispalio iz padobrana. U nedjelju kasno popodne Boštjan Gomboc i njegov prijatelj iz Makarske Matko Benković došli su na Biokovo kako bi s jednog od biokovskih vrhova skakali padobranom. Prvi je sa Sinjala skočio Matko Benković, a nedugo zatim i Boštjan Gomboc. Budući da je zapuhao vjetar, Makaranin je upozorio svojega slovenskog prijatelja na nemogućnost jedrenja i preporučio mu je da se spusti na letaćima dobro poznatu zaravan u Ramovi nedaleko od Makarske.

Generalni konzul Republike Slovenije u Splitu Joža Hlep uručio je županu splitsko-dalmatinskom dr. Branimiru Lukšiću zahvalnost Republike Slovenije na uloženu naporu i sredstvima pri spašavanju slovenskog državljanina.

"Posebnu zahvalnost želimo izraziti pripadnicima gorskih služba spašavanja iz Splita i Makarske, članovima planinarskih društava "Biokovo" i "Moros", policijskim postrojbama PU splitsko-dalmatinske te-

posadama helikoptera Hrvatske vojske", kaže se uz ostalo u Zahvalnici i dodaje kako takvi "slučajevi nesobičnog angažmana i spremnosti na pomoć svjedoče o pravim prijateljima, zbog čega se slovenski turisti u Hrvatskoj i osjećaju kao prijatelji na ljetovanju kod prijatelja".

NOVOSTI O NAŠIM PLANINARSKIM KUĆAMA

- Sklonište na Pesku HPD "Bilo" iz Koprivnice nema više ležaja, a ključ se nalazi na adresi: Dr. Milivoj Kovačić, 48000 Koprivnica, Mihanovića 9A, tel. 048/821-298.
- Vlasnik doma na Nevoljašu i žičare Jezerce, Papuk, je stanica GSS Požega. Inf. na adresi: Dr. Tomislav Sablek, 34000 Požega, Republike Hrvatske 22, tel. 034/273-989.
- U skloništu na Stapu, Velebit, postoje samo skupni ležajevi za desetak osoba. Kolima se može doći asfaltnom cestom s jadranske magistrale do zaseoka Ljubotić, gdje se uz umjerenu cijenu može noćiti u kući Matak.

TELEVIZIJSKI SERIJAL: SEDAM VRHOVA

Početkom studenog mjeseca ove godine očekuje se početak emitiranja putopisnog serijala pod naslovom Sedam vrhova. Autor je Stipe Božić čija će nas kamera odvesti na najviše vrhove svih sedam kontinenata. Serijal se sastoji od 18 polusatnih filmova. Osim usponom na tri najviša vrha Himalaja u Aziji i ostalih najviših kontinentskih vrhova, serijal vodi i drugim zanimljivim i nepoznatim krajevima naše planete. Većini penjača nije jedini cilj samo vrh planine već i put koji do toga vrha vodi, zato ovi filmovi govore i o ljudima i krajevima kroz koje vode putevi na najviše vrhove svijeta. U prošloj godini Božića je na svim putova-

njima pratilo snimatelj HRT-a Joško Bojić. Snimljeno je oko 60 sati materijala, što je uz autorovu filmsku arhivu više nego dosta. Valja napomenuti kako je to za naše prilike vrlo skup projekt, ali se HRT nuda prodajom stranim televizijama još i zaraditi. Oni koji imaju pristup Internetu, više mogu sazнатi na stranicama koje ovaj projekt ima. Adresa je: <HTTP://WWW.HRT.HR/HRTV/PRODUKCIJA/DOKUM/7SUMMITS/>. Ovo će biti ujedno promocija hrvatskog alpinizma jer su za serijal zainteresirane mnoge strane televizijske kuće. Osim toga, filmovi iz serijala sudjelovat će na mnogim međunarodnim festivalima. (Stipe Božić)

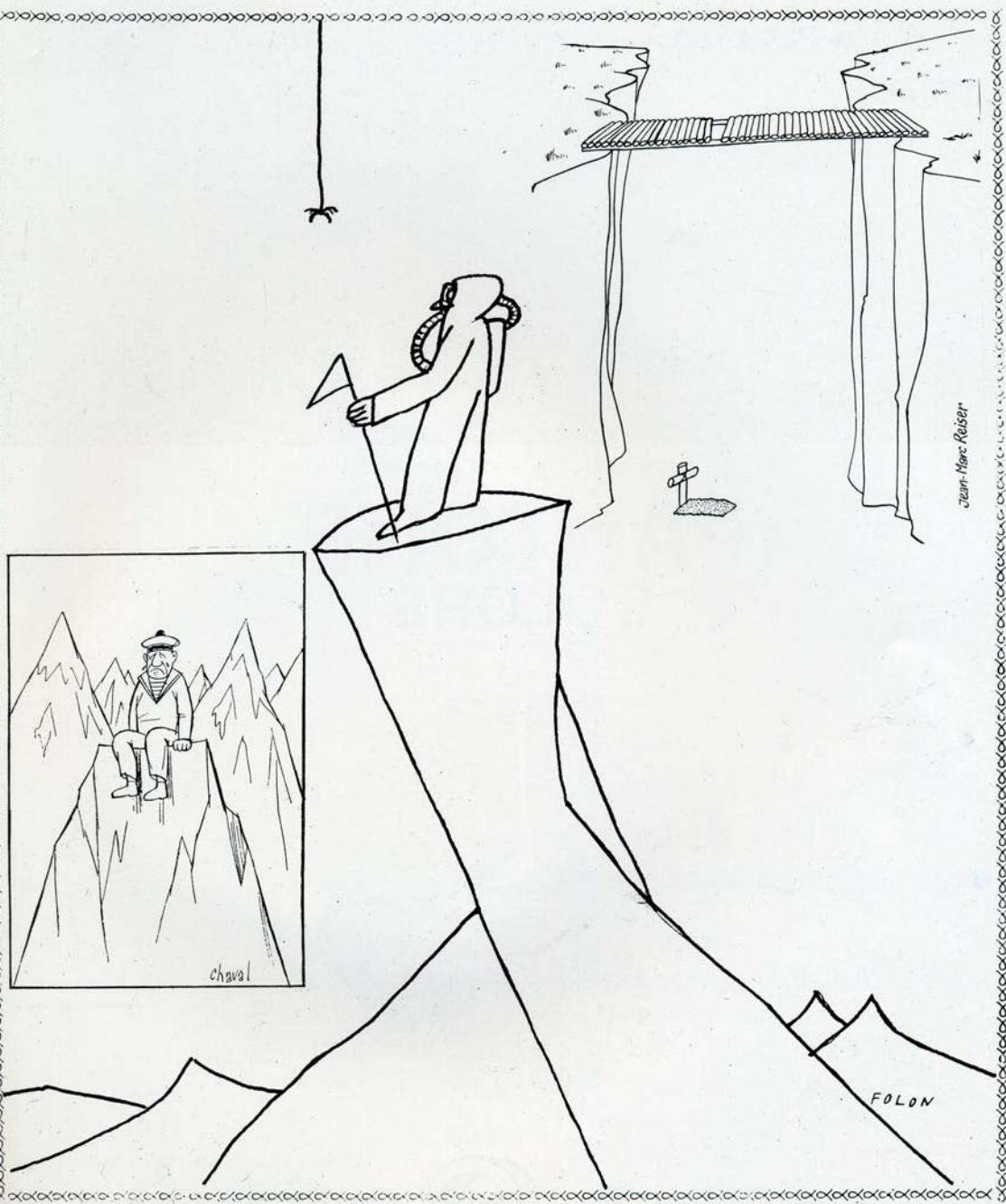
STANJE NA KAPELSKOM PLANINARSKOM PUTU

U kući na Viništu (40 min od mora) bit će svakodnevno dežurstvo do 15. listopada, a na Bijelim stijenama samo vikendom. Skloništa na Bjelolasici, Samarskim i Bijelim stijenama te u Dulibi otvorenog su tipa, kapaciteta 15-20 ležaja. U njima se mogu dobiti pića, a u Domu u Tuku i hrana. Dnevnički KPP-a mogu se kupiti u HPD Kapela, Zagreb, Mesnička 1, srijedom od 19 do 21 sat, i u HPD Vihor, Basaričkova ul. 8, četvrtkom od 19,30 do 20,30 sati, ili pismenim zahtjevom na njihove adrese. U cijenu Dnevnika od 40 kn uključeni su troškovi značke i noćenja u skloništima (osim na Samarskim stijenama). Grupe mogu dobiti i pratinju vodiča po cjeniku Stanice vodiča Zagreb. (Mauricije Tudina)

ISPRAVAK

Izvještaj o Danu dalmatinskih planinara u Vrsnom 11. svibnja, objavljen na duplerici broja 6, napisao je Ante Juras iz Šibenika, što je omaškom izostalo. Isprika našemu vrijednom suradniku.

Bjeloglavi sup (Gyps fulvus) stanovnik Velebita

PANTONE® COLORS

CHROMOS *dd* **CHROMOS**

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

Printing Ink Factory Samobor - Croatia